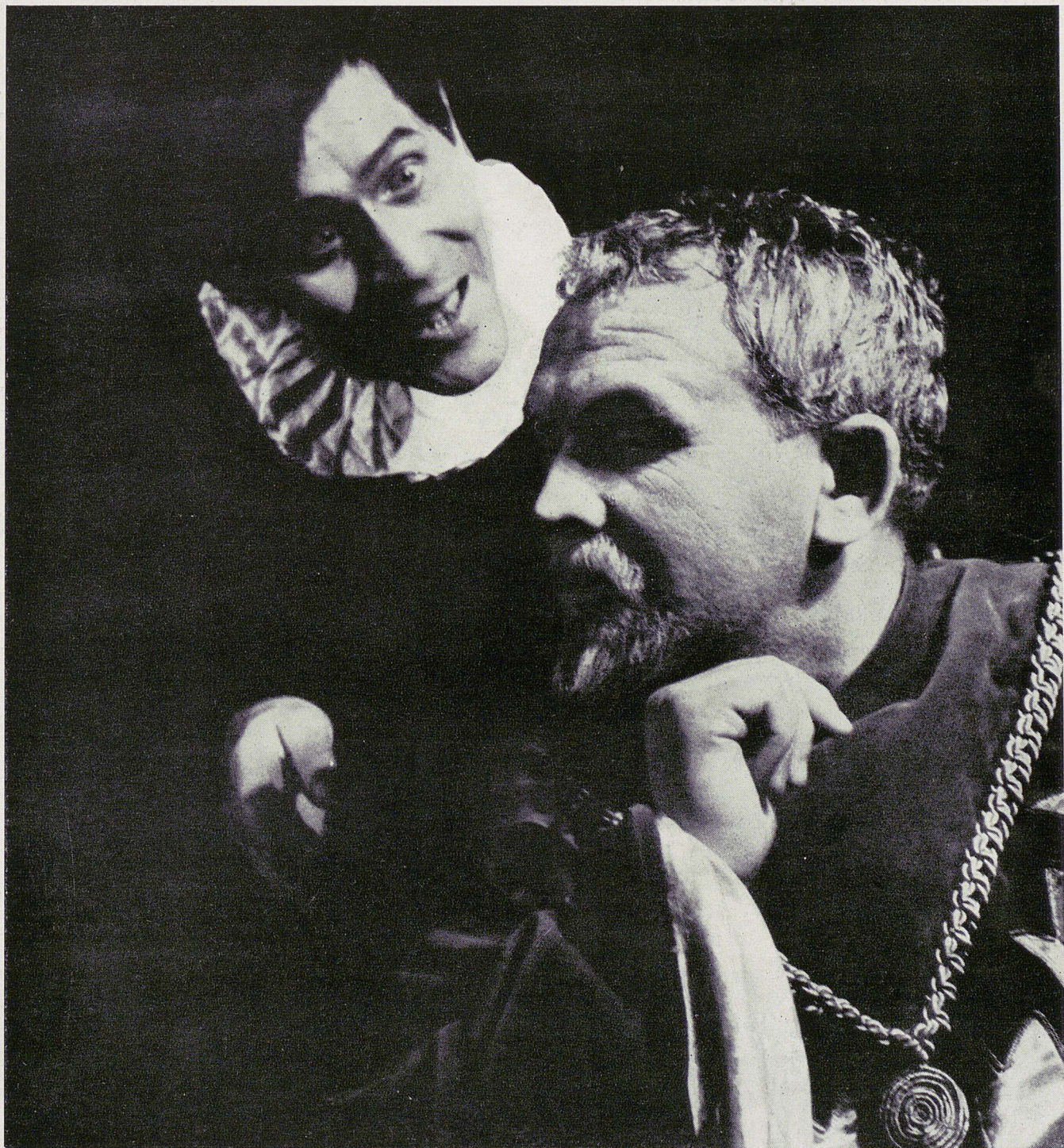

Ochotnické divadlo

O KYNCLOVĚ VOJÁKOVI A HLAVNĚ O GAGARINOVÝCH METRECH

Na počest prvního kosmonauta v dějinách lidstva, sovětského majora Jurije Alexejeviče Gagarina, se kolektiv Družba z tkalcovny bavlnářského závodu Perla 04 v Ústí nad Orlicí zavázal vyrobit navíc tolik metrů látky, co vážila v kilech sovětská raketa. Členem tohoto soutěžícího kolektivu je i Rudolf Raiman, režisér divadelního souboru Jednotného závodního klubu v Ústí nad Orlicí.

Znáte hnutí Valentiny Gaganovové? Tato sovětská novátorka přešla z dobře pracujícího kolektivu na zaostávající úsek. Nehleděla na to, že si méně vydělá a že naopak

bude muset vynaložit mnohem víc sil. Právě tenhle skvělý příklad si vzali do štítu tkalci Anna Hertíková, Karel Svatoš a Berta Gorunová, seřizovač Rudolf Raiman a mistr Josef Ryšavý. Přešli z dobrého úseku na stavy, o nichž šlo „doporučení“: tam to nikdy nepůjde! Prostě špatné podmínky. Ani průměrných výkonů tam není možné dosáhnout!

Ze začátku šli se svými výkony samozřejmě dolů. Menší znalost prostředí i strojů místo „zaběhlého“, vyzkoušeného úseku. Pak už výkony o něco stouply a nakonec mohl kolektiv, který usiluje o titul Brigáda socialistické práce, vyhlásit i příkladný závazek na počest prvního kosmonauta.

4725 metrů kvalitní látky navíc není maličkost. Cesta ke splnění daného závazku vedla přes dvě mimořádné směny a vyšší plnění denních úkolů. „Za měsíc od vyhlášení závazku máme už nejen splněno, ale vyrobili jsme i několik stovek metrů navíc“, říká tkadlena Gorunová. A Rudolf Raiman přidává: „Nestaráme se jenom o své výsledky. Jako soutěžící kolektiv jsme si vzali patronát nad odborným růstem mládežnického kolektivu na druhé směně. Předáváme svazákům své zkušenosti, připravujeme jim stavy, pomáháme při zkouškách s kolektivní obsluhou.“

O každém z členů kolektivu by se dalo vyprávět mnoho zajímavého. My si povšimneme Rudolfa Raimana, úspěšného režiséra ochotnického dramatického souboru. Nejprve o tom, jak se jim v kolektivu daří plnit předsevzetí „socialisticky žít“.

„Soutěž o titul má dvě stránky. Práce a soukromý život. Ono se vlastně nedá říci soukromý život. Náš kolektiv společně chodí na kulturní akce, navštěvujeme divadla, kina, zvyšujeme si odborné znalosti, pomáháme jeden druhému,“ odpovídá Rudolf Raiman. Do řeči skočí Berta Gorunová a dodává: „Pokud jde o divadlo, nejraději jdeme na ta představení, kde má Rudolf režii nebo se na nich nějak podílí.“

Tím jsme se dostali k druhé části — divadlu. Přesněji řečeno k poslední hře ústeckého souboru, kterou režíroval soudruh Raiman. Byl to Voják Karla Kyncla. Soubor s touto hrou, která zobrazuje na příbězích Julia Fučika — vojáka v roce 1933 — ostré třídní rozdíly mezi důstojníky a vojáky a lidský profil Fučika-komunistického agitátora, vystoupil čtyřikrát. V Němčicích na Litomyšlsku, v Ústí nad Orlicí pro veřejnost a podruhé pro vojáky a konečně představení pro důchodce. Kdo je viděl, byl spokojen. Pečlivé nastudování, desítky hodin přípravy se odrazily v propracování postav, režijní práce dobrá, stejně tak příprava scény. Jediným méně kladným bodem byl menší zájem ústeckých občanů o představení pro veřejnost. Ale to už je věc jiná.

Rudolf Raiman dobře spojil poslání soutěže o titul Brigáda socialistické práce: plnit a překračovat úkoly na pracovišti, připravovat hodnotné kulturní vyžití spoluzaměstnanců a spoluobčanů. Ano, ústecké představení Kynclova Vojáka a splněný závazek „Gagarinových metrů“ patří pod jeden titulek.

Ivan Witz

ČESTNÉ CENY A UZNÁNÍ

ÚČASTNÍKŮM DVOU CELOSTÁTNÍCH FESTIVALŮ

V LIPTOVSKÉM MIKULÁŠI A JINDŘICHOVĚ HRADCI

Věcné ceny ministerstva školství a kultury:

ČK ROH Tesla Lipt. Hrádkov za inscenaci hry Paní Kalafová
TJ DYNAMO Strančice (Liška a hrozny)
OB Hejnice (Poslední dějství)
OB Ořechov u Brna (Příliš štědrý večer)

Věcná cena Slovenské národní rady:

OB Měšice za inscenaci hry Dalskabáty, hříšná ves

Věcná cena ONV Jindřichův Hradec

ČK ROH OÚNZ Sečovice za inscenaci hry Manželství

Věcná cena MěNV Jindřichův Hradec:

OB Stará Bělá za inscenaci Kutnohorských havířů

Čestná uznání za režijní práci:

Dr. Ivanu Šenšelovi za režii Paní Kalafové
Jaroslavu Dvořákovi za režii Kutnohorských havířů

Čestná uznání za výtvarnou práci:

Františku Sládkovi za výpravu k Lišce a hroznům
W. Mendemu za výpravu k Poslednímu dějství
Milanu Schneidrovi za Lampiónovou slavnost

Čestná uznání za herecké výkony:

A. Csefalvayové (Andula v Kořenech ve větru)
Z. Fialovi (Solfernus v Dalskabátech)
J. Brenerová (Greta v Posledním dějství)

Čestná uznání souborům:

Csemadok v Dunajskej Strede, ČK ROH RaJ Kežmarok, Klubu JRD Bratislava-Vinohrady, ZK ROH Železnorudných baní Rudňany, OB Staré Ždánice, TK Sokol Dolní Kalná, „Mladost“ — OB Svätoplukovo

V DNEŠNÍM ČÍSLE

HRA HENRIKA IBSENA

SPOLEK MLADÝCH

Beneš z Vaitmile (J. Fotla) a Rekordat (M. Celnar) ze starobělské inscenace Kutnohorských havířů

Ochotnické divadlo

Ročník VII, č. 9, září 1961
● Vydává ministerstvo školství a kultury v nakladatelství Orbis, národní podnik, Praha 2, Stalinova 46 ● Redakce: Jiří Beneš (vedoucí redaktor) ● Redakční kruh: Jiří Valenta (předseda), Jaroslav Beránek, Jiří Bílý, Cyril Bláha, Bohuš Círný, Jaroslav Černý, Antonín Čuba, Viktor Doubek, Petr Grimm, dr. Miroslav Jurák, dr. Josef Koenigsmark, Ladislav Lhota, Vladimír Semrád, Valerie Sochorovská, dr. Jiří Valchář, dr. Pavel Vavruch, Marie Votavová ● Grafická úprava: Miloslav Fulín ● Adresa redakce: Praha 1, Stalinova 3, telefon 221054, 220957 ● Vychází začátkem každého měsíce ● Cena jednotlivého výtisku 4 Kčs ● Tiskne Knihárna, n. p., závod č. 2, Praha 2, Slezská 13 ● Rozšiřuje poštovní novinová služba (PNS) ● F-10*10424. Toto číslo mělo redakční uzávěrka koncem července 1961. Vyšlo 12. září 1961.

ivot v ochotnických souborech byl v uplynulých měsících nebývale rušný. Desítky a možná stovky okresních a krajských přehlídek festivalů, školení — někde, např. ve Východočeském kraji, výtečně organizovaných —, okresní a krajské aktivity a konference, krajské a mezikrajské výběrové přehlídky, divadelní část STM a V. Šrámkův Písek, v řadě okresů soustavná a cílevědomá práce okresních poradních sborů pro divadlo a jejich sekcí. Ve dnech, kdy se uzavírá toto číslo Ochotnického divadla, blíží se zahájení už XXXI. Jiráskova Hronova (jeho hodnocení bude věnováno 10. číslo), který tuto pestrou paletu rozšíří přehlídkou našich nejvyspělejších souborů a úvahami a podněty všech ochotníků, kteří se letos do Hronova sjeli.

Podíváme-li se na bohatou činnost posledních měsíců, můžeme být jistě plně spokojeni s upřímným zájmem a podporou národních výborů, společenských organizací i profesionálních divadelníků. To, co jsme viděli třeba na mezikrajských výběrových přehlídkách v Krnově a Jaroměři a samozřejmě i na desítkách dalších soutěží a festivalů, zaslouží plně uznání a ocenění. Od předsedy národního výboru až po pracovníky osvětových domů a patronátní závody, všechno bylo v plném tempu doslova zapřaženo do těchto významných kulturních akcí, daleko přesahujících svým rozsahem, významem i výsledky rámec okresů. Příkladná je i obětavost ochotnických pracovníků a organizátorů z poradních sborů pro divadlo nejen při soutěžích a jednorázových akcích, ale právě v jejich soustavné, drobné celoroční práci.

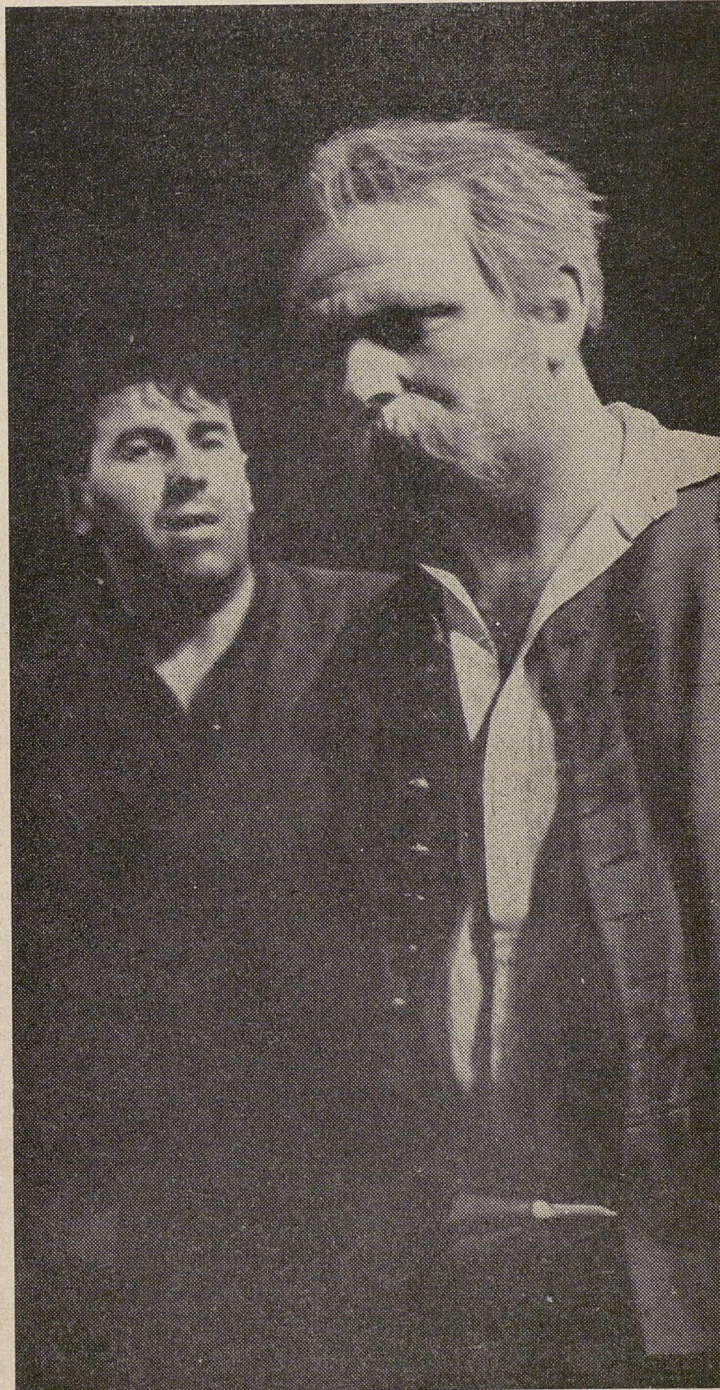
Horší je už situace, podíváme-li se na úroveň ochotnických představení. Je samozřejmé, že naši diváci jsou a budou stále náročnější. Pomalu mizí okruh návštěvníků, složený jen z příbuzných a známých hráčích, ochotnické divadlo se stává stále významnější a důležitější kulturní složkou. A s touto důležitostí a významem roste samozřejmě i zodpovědnost. Masový rozmach filmu a hlavně televize nemůže uškodit divadlu, ale přináší s sebou jeden závažný fakt: širší kulturní rozhled, srovnávání různých inscenací, daleko větší náročnost a kritičnost diváka. A zde jsme u toho, čeho si musí být ochotnické soubory a jejich vedoucí dobře, velmi dobře vědomi, nechťjí-li zůstat se svou prací někde na pokraji té velké a silné přeměny lidí, které právem a s hrdotí říkáme kulturní revoluce. Je potřeba, aby si odpovědní pracovníci v souborech a osvětových domech včas uvědomili jedno veliké nebezpečí, které ochotnické divadlo jako jediný snad obor s sebou nese. Vždyť zde přeče člověk nemusí nic zvláštního umět, jen „trochu“ mluvit, naučit se text (nebo ani to ne), chodit umíš, nestydíš se, tak co. A hrajeme! — V každém jiném oboru, ať je to hudba, tanec, foto, zpěv, musí mít každý alespoň průměrné znalosti a vědomosti toho kterého oboru. Anebo se jim musí naučit. Ale i tak zůstává otázka, zda s tím půjde hned anebo vůbec někdy před konzumenta. Ale ochotnické divadlo se často, velmi často hraje před několika sty *platicích* diváků tak, že slovo ochotník se stává právem příhanou.

V minulých měsících jsme viděli inscenace, z kterých jsme měli upřímnou radost. Promyšlená režijní koncepce, výtečná práce s hercem, čistá jevištní řeč, představení, za která by se nemusela stydět ani některá profesionální divadla. Viděli jsme i řadu představení, plně poplatných profesionálním inscenacím, představení snad řemeslně dokonalá, ale bez jakékoliv tvůrčí invence, dobře „opsaná“ a okopírovaná až do posledního nástupu a odchodu. Viděli jsme ale také představení, která by neměla být v takovém tvaru vůbec předložena platícím návštěvníkům, která postrádala i ty základní, nejjednodušší prvky divadelního řemesla. „Vždyť to děláme zadarmo,“ říká se. To je pravda, ale divák za to platí. Nejhorší ovšem je ta skutečnost, že právě členové těchto souborů bývají nejméně kritičtí ke své práci, ale tím více k práci jiných, nejvíce uražení a nejméně přístupní poctivě myšleným domlouvám. A u těchto souborů — často jsou příčinou jeden nebo dva lidé — možno snad právem klást otázku: jak dál a zda vůbec tímto způsobem dál. Tuto otázku by si ovšem již při zkouškách a přípravě představení měli klást zástupci zřizovatelů, pracovníci metodických zařízení a členové poradních sborů pro divadlo.

Zvláštní kapitolou je divadlo pro mládež a divadlo hrané dětmi. Zde máme ještě pole skutečně neorané nebo někdy spíše dokonale „zorané“. Divadlo pro mládež hrané dospělými je obvykle otázkou druhých garnitur v souborech, bez jakýchkoliv uměleckých nároků, často odbývané trestuhodným způsobem. Divadlo hrané dětmi je tak důležitou složkou v estetické i pedagogické výchově našich dětí, že ji nelze odbýt několika větami ani sebeohnivějšími proklamacemi. Možná, že

Malé pohlednutí

i anketa s našimi vedoucími dětských souborů, pedagogy, autory a profesionálními divadelníky by přinesla mnoho zajímavého. — STM je spíše každoroční jednorázovou akcí, skutečně jen „soutěžně“ zaměřenou, než signálem k soustavné práci s mladým hercem. Naprostý nedostatek zkušených vedoucích souborů, málo dobrých textů i nezajem našich autorů, pedagogů, uměleckých svazů i osvětových domů a poradních sborů pro divadlo o tuto oblast divadelní práce ukazuje, kam napřít pro příští léta úsilí našich souborů jak při osvětových zařízeních, tak při závodních klubech a školách. Le-

Divadlo nové vesnice OB Stará Bělá uvádí Tylovy Kutnohorské havíře: Opat (J. Dvořák) a Vít (J. Matýsek)

tošní jubilejní Šrámkův Písek byl, zvláště v té nejmladší kategorii, nejpřesvědčivějším důkazem.

Vše, o čem byla výše řeč, to není černý pesimismus ani přehnané škarohlídství. Je to jen ostrý signál k daleko vyšší náročnosti vůči sobě samým. Možnosti mají soubory více než dost. Jde jen o zásadu podívat se otevřeně a kriticky na úroveň své práce, kterou, a to opakují, *prodáváme* divákům. Využívat metodické pomoci osvětových domů a poradních sborů pro divadlo, účast na krajských a celostátních seminářích, praktická školení v souborech, pomoc profesionálů, odborná literatura, to jsou možné kroky na cestě vpřed.

Zvláštní kapitolou jsou poroty, které hodnotí at v okresním či krajském měřítku soutěžní představení. Režisér a porotce, to jsou přece dva z hlavních pilířů, o které by se měla opírat práce ochotnického divadla. První spolu s herci naplňuje záměr autorův, současně však vede a vychovává členy souboru po stránce umělecké i společenské, druhý, který zasvěceně hodnotí výsledky, upozorňuje na nedostatky a dává souboru podněty k ještě lepším a závažnějším úkolům. To ovšem znamená, že porotce musí být nejen zkušený divadelník, znalý poměrů v souboru i v místě, ale i dobrý psycholog, taktik a praktik. Člověk, na kterého se soubor těší, ne proto, že vždycky jen pochválí, ale proto, že přinese cenné rady a poznatky pro další práci. Víme, že zde je ještě velká slabina. Co je platná porota, která sedí každý večer v hledišti u rozsvícených lampiček a bedlivě sleduje text hry, aby pak při hodnocení vycházela z drobtů, protože více nepostihla? Co jsou platné poroty, které nevytknou souboru ani základní chyby buď proto, že je ani samy nevidí, anebo je třeba nechtějí říci? Prospívají souborům, nebo škodí? Zde je veliký úkol osvětových domů a poradních sborů pro divadlo. Vybrat a vychovat kádry poučených ochotnických pracovníků, kteří by spolu s profesionály hodnotili ochotnická představení tak, aby každá diskuse s porotou byla opravdovou školou pro všechny členy souboru, tečkou za dosavadní činností a výchozím bodem pro další, ještě lepší práci.

Často se hovoří o nezájmu mladých lidí o divadlo. Je to vůbec pravda? Vždyť jsme viděli v divadelní části STM i na desítkách představení souborů dospělých spousty mladých, na-

dějných herců s obrovskou chutí a zájmem o divadlo. To tedy není asi to pravé, co chybí. Spíš chybí něco těm starším, kteří vedou naše soubory: správně to divadelní mládí podchytit, udržet a dále v mladých lidech rozněcovat lásku a nadšení, hledat nové a nové formy práce s nimi. Třeba různá pásma poezie, vybrané monology, předvedení divadelních filmů, besedy s profesionálními herci. Ve stojatých a někdy i trochu zakalených vodách se mladým pstroužkům nemůže dařit. — Povede-li se na pražském předměstí přivést do nového souboru na 30 mladých chlapců a děvčat a zkoušet s nimi Brechta s výsledkem velice úspěšným, není to příklad více než dobrý?

Tuto práci s mládeží stejně jako celou činnost souboru je ovšem nutno vždy řádně připravit. Nechceme sahat do svédomí, ale nespočívá často celý plán práce souboru jen a jen v plánu dramaturgickém, který je během sezóny obvykle mnohokrát změněn, a v přípravě soutěžního představení, na které se upne obvykle celoroční práce? A přece, jaké obrovské možnosti má divadelní soubor k rozvíjení své aktivity a kulturně politické činnosti... Výchovná práce uvnitř souboru, recitační skupiny pro závodní kluby, agitační střediska apod., spolupráce s místním rozhlasem, pomoc méně vyspělým souborům (např. školským a v malých obcích), malé agitační skupiny pro zemědělské kampaně, družby s brigádami socialistické práce, to jsou jen některé podněty pro široké možnosti pracovních plánů našich ochotnických kolektivů. Soutěžní představení, to by mělo být jen přirozené vyvrcholení dobře organizované, plánované a cílevědomě řízené činnosti. — Rada čtenářů asi mávne rukou nad těmito poznámkami... Tohle my neděláme, my děláme divadlo už léta a budeme to tak dělat dál...

Řeknu v závěru trochu krutá slova: Nebudete. — Ne, že by vám nadšeným a obětavým ochotníkům někdo zakazoval divadlo hrát, ale sami se vyřadíte z kulturního života, protože doba a její úkoly budou od nás ode všech stále víc a víc vyžadovat ne bezdůchde spolkaření nebo hraní si na vojany, ale lidi a kolektivy, které svou činností prací se musí plně zasloužit o dnešek. Aby tím lépe žily v zítřku.

JAROSLAV ŠINDELĀR

SPOLUPRÁCE + DRUŽBA = VZÁJEMNÁ VÝMĚNA SOUBORŮ

Začalo to již minulého roku v listopadu, kdy jsme z Prostějova vyjednávali se zástupci ZK CHEMKO Strážské o vzájemné výměně souborů. Tehdy to byl jejich soubor písní a tanců STRÁŽŠČAN, který u nás vystoupil se svým pořadem a ukázal nám temperamentní tance a zpěvy východního Slovenska. A nyní byla řada na nás, abychom vyslali některý z našich souborů na Slovensko. Jsme souborem závodního klubu Oáevního průmyslu, a proto jsme chtěli, aby vyslaný soubor současně propagoval výrobky našeho podniku. Ale může vůbec kulturní soubor propagovat výsledky práce oděvářů?

Náš dramatický soubor měl před několika lety ve svém repertoáru hru, nazvanou Paní Móda vládne věky. Je to spíše pestré pásmo, obsahující zpěvy, tance a veselé scénky, ukazující, jak se lidé oblékali počínaje člověkem neandrtálským až po dnešní dobu, které patří závěrečná módní přehlídka. Toto pásmo v režii soudruha Hrubého soubor obnovil. Modely, kterých bylo na 50 kusů a obsahovaly kolekci pro podzimní sezónu, připravila modelárna našeho podniku.

A tak dne 16. června se vydal náš pětadvacetičlenný soubor podnikovým autobusem na cestu po východním Slovensku, která trvala 10 dní. Měli jsme stále sídliště ve Strážském a odtud se rozjížděli k jednotlivým vystoupením. Zažili jsme krásné chvíle před slovenskými diváky ve Strážském, Humenném, Prešově, Sobrancech a Košicích. Počasí nám přálo, a tak byla všechna naše představení v přírodních divadlech dobře navštívena. Návštěvnického rekordu dosáhlo představení v Humenném — 4000 diváků.

Pro všechny členy souboru byl zájezd nemalým vypětím — všechny práce s kulisami, maskováním i módní přehlídkou si dělali sami. Po představení samozřejmě všechno složit, naložit do autobusu a vracet se až z osmdesátikilometrové vzdálenosti pozdě v noci do místa ubytování. Členové souboru obětovali pro tuto akci dny své řádné dovolené, ale nikdo nelitoval. Odměnou byly hezké chvíle v kolektivu a uznání osmi tisíc slovenských návštěvníků, kteří tleskali nejen hereckým výkonům, ale i našim výrobkům. Vojtěch Zatloukal

Anežka (M. Kahánková) a Opat (J. Dvořák) z estarobělské inscenace Kutnohorských havířů

FANTAZIE, JEJÍ VÝVOJ A POHÁDKA

ÚRYVKY Z DISKUSNÍHO
PŘÍSPĚVKU KE
KONFERENCI
V. ŠRÁMKOVA PÍSKU
O DIVADLE HRANÉM DĚTMI

Dr. M. JAROLÍMOVÁ

Není tomu dávno, co byla pohádka nepspravedlivě vyhoštěna z literatury uznávané za vhodnou pro děti. Jako každý násilný čin vzbudilo i toto vyhoštění prudkou reakci, tím větší, že nebylo rovnocenné náhrady za proskribovanou. Tím plamennější, že se obhajoby ujali i sami autoři pohádek, jimž je plamenný literární projev vlastní. A pohádka se vrátila. Na knižní trh i na jeviště, na filmové plátno, do rozhlasu i na televizní obrazovku. A pohádka nás zaplavila. Dostali jsme se z extrému do extrému.

Zdá se, že — pokud jde o pohádku — neuvažuje nikdo o rozumném a odůvodněném kompromisu. Někteří krajně radikální pedagogové odmítají pohádku pro dětský věk vůbec. Všeobecně se však naopak myslí, že pohádka je pro děti — zvláště pro ty nejmladší — velmi vhodná. Já však považuji pohádkový problém za problém věkových zvláštností duševního vývoje dítěte. Pro školní věk, zvláště pro mladší školní věk, pokládám ji — z důvodů, které uvedu později — za velmi vhodnou. Je však přiměřená také pro předškolní věk? Podívejme se na to trochu podrobněji.

Obránci pohádek, např. Marie Majerová (O dětské literatuře, Praha 1956), Norbert Frýd (Moderní dětská pohádka), Milan Maralík (Dítě, literatura, skutečnost. Sborník Dnešní dětská kniha, Praha 1945) často zdůrazňují nutnost pohádek pro včivik dětské fantazie, vyzdvihují neskutečnost a snovost pohádek, jejich odpoutanost od reálného světa, od kontrolovatelné skutečnosti; soudí, že pohádky otvírají dětem vnitřní zrak pro nové a neméně skutečné světy, totiž pro touhy, pro přání, pro sny; myslí, že čtyřletému dědku se při mámině vypravování sladce sní, že dítě dokonce vyhledává tento sen, protože tzv. skutečnost a všednost pokládá za svět dospělých; považují tedy pohádku především za hru fantazie, za „svět stvořený z fantazie pro fantazii“.

Proti tomuto mínění je však možno uvést několik oprávněných námitek. První hlavní námitka je ta, že pohádka není pouze protikladem skutečnosti, není ryzím odpoutáním od reálného světa, není jen snem. Její půvab tkví právě v lehkosti, s kterou dovede

„Ze se nestydíte takhle kazit dítě“...

sloučit nadpřirozené prvky s realitou každodenního života, skutečno s neskutečným. *Bylo — nebylo*. Nic nemůže lépe vystihnout pohádkovost, než toto captatio benevolentiae, tento průvod, tato čarodějná zaříkávací formule pohádek nejpohádkovějších. Druhá, neméně závažná námitka je, že malé předškolní dítě nijak nepodceňuje tzv. skutečnost a všednost, skutečnost teprve objevuje a přímo po ní lační — a to, co se zdá všední dospělým, jemu ještě nezevšednělo. Nevyhýbá se světu dospělých. Naopak: denodenně jsme svědky, jak chce tento svět poznat, jako se ho chce přímo zmocnit. Kdo by nevěděl, že batole si hraje s pravými pokličkami a hrnci mnohem raději než s jakoukoli dospělými pro ně vymyšlenou hračkou! Kdo by pochyboval o tom, že tříleté děvčátko by mnohem raději plácalo bochánky z pravého těsta než z bláta! A když si pětileté hrají na prodávání a obrazotvorností si dotvářejí a do-

plňují vše, co chybí dřevěným stavebnicovým kostkám k tomu, aby byly cukrem, moukou nebo vahami a závažím, zase jim tato hra a činorodá fantazie slouží především k tomu, aby napodobili dospělé, ne aby se od světa velkých odvraceli. Chtějí si zopakovat viděnou situaci, ne na ni zapomenout. Instinktivně, živelně a svému vývojevému stupni přiměřeně učí se tak znát a ovládat skutečné jevy reálného světa.

O dětské fantazii a zvláštnostech jejího vývoje se vůbec tradují různé neopodstatněné domněnky. Ujmají se velmi snadno. To proto, že se dětské projevy výtvarné i další projevy slovní většinou velmi málo podobají předmětům a dějům vnějšího světa. Při posuzování se pak zapomíná, že tyto dětské projevy zdaleka nemusí odpovídat ani vnitřnímu světu dítěte, tomu, co si představuje, když kreslí nebo hovoří, nepřihlíží se prostě k tomu, že ještě ani nemůže ovládat přiměřeně

Pásmo písní, tanců a hádanek Jaro—Léto uvedl v Písku soubor Radost z Prahy-Břevnova

techniky výtvarné a dostatečné prostředky vyjadřovací.

Jednou z možných příčin dětské bájevitosti je nedokonalé ovládnutí řeči. Děti neovládají ještě dost dobře slovesné časy a způsoby: nerozlišují způsob oznamovací od způsobu podmiňovacího, ten zase od času budoucího nebo minulého. Děti vůbec dosahují pojmů času velmi pomalu. Včera, zítra, hned, za rok, dávno, předevčírem, názyv dnů a ročních období jsou pro ně dlouho jen slovy takřka bez obsahu. Je důležité, abychom si toho byli vědomi, posuzujeme-li pravdivost dětských výpovědí.

Hošáci se často chlubívali vybájenými a naprosto neuskutečnitelnými činy svých otců. Tak jsem např. zachytila na dětském hřišti tento rozhovor: „Náš tatínek se nebojí ničeho. Včera vylezl na střechu a spravoval anténu. Takhle vysoko byl a ani nemrk. A vítr do něj foukal, div nepad a von si přitom ještě hvízdal,“ vyprávěl asi osmiletý chlapec. „Do našeho tatínka foukal vítr ještě víc a von spad, heč,“ chtěl ho zřejmě přetrumfnout čtyřletý hošík. „Spad?“ „Hm, a vůbec nebrečel.“ „Nepovídej! Se střechy spad?“ „Hm, se střechy.“ „A to si nezlámal nohy?“ „Zlámal. A von fek, to nic není, a hned vstal a vůbec nebrečel!“ Je to jistě roztomilé, opěvuje-li čtyřletý capart tímto způsobem svého nepřekonatelného tátu. Ale pozor! Nedejme se podobnými dětskými výplody strhnout. Neusmívejme se jim okouzleně a nevybízejme děti pro své potěšení, či snad dokonce proto, „aby se rozvíjela jejich tvůrčí fantazie“, k dalším a dalším výmyslům. Neříkejme, že tvůrčí fantazie, je to jen výsledek oněch přirozených nedostatků dětské-

ho duševního vývoje, jež jsme již uvedli.

Tato „nevinná“ bájevitost může se také za určitých okolností zvrhnout i ve skutečnou lhavost. Ve vzpomínání máme se co nejvíce snažit, aby vzpomínkové představy byly věrné. Je nutno učit děti přesnému pozorování a výstižnému vyjadřování. Když tříletý klouček řekne: „Já jsem zejtra viděl vopradovského lva“ a my víme, že ho ani včera neviděl ani zítra neuvidí, není třeba hned hubovat, hrozit a říkat: Ty lžeš. Stačí se zeptat: Ty bys chtěl vidět opravdového lva? A když přisvědčí, vybidneme ho samozřejmě a nekaratelsky: To musíš říci: Já bych se chtěl jít podívat na opravdovského lva. Budeme-li důslední, může již pětileté dítě vyjádřit své výmysly a tužby tak, že je zřejmé, že i ono ví, že jde o pouhou smyšlenku a přání. Např. jedna holčička vyprávěla: „Já si myslím na koníčka, jak ke mně v noci přišel a nosil mě na zádech, chodil taky po dvou a měl mě rád. Já bych chtěla, abysme měli koníčka. Dávali bysme mu žrát jetel a on by nás vozil, a když by nás povozil, tak by stál v stáji, pak by šel na pastvu —“, nebo: „Kdybych se proměnila v takovýhle žalud, tak bych za tebou v noci přišla. A ty bys mě hladila a hladila a hladila, až by ze mě byla zase tvoje Věrunka,“ nebo: „Povím ti pohádku: Zajíček utíká, chlapeček za ním...“ Přitom, jak je vidět, nebyla dětská fantazie podobným počínáním nikterak umlčena a zardoušena.

Fantazii reprodukční v mladším předškolním věku však pohádka podporovat nemůže. V tomto věku nemá ještě dítě o většině slov v pohádkách užívaných vůbec žádná představa, na-

tož adekvátní, a proto tato slova nemohou v myslí dítěte příslušné představy vyvolat.

A jak se učí malé předškolní dítě pravé tvůrčí fantazii? Přirozeně, tzn. v činnosti, ve hře.

Děvčátka nepotřebují mrkací panenky s pravými vlásky a přepychové plátěné kočárky, které vzbuzují závist u druhých a podporují samolibost majitelů. Potřebují spíše podnětná upozornění, jako např.: „Ale, maminko, zapoměla jste si připravit osušku, to by bylo vaší Evičce při koupání zima a plakala by. A měla byste jí dnes umýt také vlásky, ale dejte pozor, aby jí mýdlo nepřišlo do očí, to by jí štípalo — jeje, to by jí bolelo — pozor!“ Tímto způsobem je možno a žádoucí využívat hravosti dítěte jak pro rozšiřování poznatků a pro výchovu citovou, tak i pro rozvoj hravé tvůrčí fantazie samé.

Již ve hře přizpůsobuje dítě sebe a svá přání prostředí, aby mohlo přizpůsobovat prostředí sobě a svým přáním. Aby nemuselo přestat být činné. V činnosti dítěte, kterou my nazýváme hrou, jsou právě nejpříznivější podmínky pro diferenciaci skutečného od neskutečného a neuskutečnitelného od uskutečnitelného. Neboť jen v živém skutečném, ne pouze představovaném kontaktu s prostředím naráží dítě citelně a hmatatelně na skutečnost, na překážky, které nelze překonat jinak než adekvátně. Dítě zachází s předměty a i když si je ve své fantazii do- tváří a přetváří, přec má neustále možnost konfrontovat své fantazijní představy se skutečností. A to je pro vývoj diferenciaci skutečného od neskutečného a tím pro vývoj fantazie

vsutku tvořivé základním předpokladem.

Tuto možnost konfrontace skutečnosti s neskutečností, možného s nemožným, však malé předškolní dítě při naslouchání pohádkám nemá. Jak jsme si již řekli, v pohádkách se nerozlučně a mistrně spojuje smýšlenka se skutečným a uvěřitelným s neuvěřitelným. Při naslouchání pohádkám pracuje reprodukční fantazie. Posлуhač si má vybavovat představy co nejvíce odpovídající slovnímu popisu. Může tedy vzniknout jedině konfrontace dvou druhů představ: odpovídajících skutečnosti a neodpovídajících skutečnosti. Malé předškolní dítě však nemá tolik zkušeností, aby mohlo posoudit, které z představ pohádkou navozených odpovídají a které neodpovídají zákonitostem skutečného světa. Pohádky tudíž nemohou podporovat jeho tvůrčí (tvořivě kombinující) fantazii, která je charakterizována tím, že *samostatně* vytváří nové kombinace představ, a to na *podkladě uvědomění si reality* a ve shodě s ní. Nerozlišuje-li malé předškolní dítě to, co může, od toho, co nemůže odpovídat realitě, *nepochybuje* pochopitelně o pravdivosti příběhů, které mu babička vypravuje nebo maminka předčítá. Z toho můžeme usuzovat, že miluje-li malé předškolní dítě pohádku, tedy to nemůže být proto, že pro něj znamená únik od tvrdé a všední skutečnosti, nýbrž patří pro něco jiného. A možná mezi jiným zrovna proto, že děti i tímto způsobem mívají poznat skutečný svět dospělých. Tomu je nasvědčovala i zjištění, že mezi desátým a jedenáctým rokem přestávají děti jevit o pohádky zájem a odůvodňují to tím, že jsou to „pitominky“, „volovinky“, a že to není žádná pravda. Vracivají se k této četbě až téměř v dospělosti nebo ještě později, a to už pak skutečně proto, že chtějí alespoň na chvíli uniknout do fiktivního světa splněných přání, mírných řešení, krásy a poezie.

Co tedy malým předškoláčkům vyprávět? „Vždyť oni tak rádi poslouchají pohádky,“ uvádějí často na obranu pohádek rodiče, kteří sami mají pohádky rádi a předčítají je svým dětem i pro svou vlastní potěchu. Jistě, že děti rády poslouchají pohádky, když jim nic jiného nevypravujeme. Protože ti nejmenší, když se pořádně vyskotáčili, vůbec se rádi přijdou posadit na klín a naslouchat konejšivému lidskému hlasu — i když možná vypravování vůbec nechápu. Ti trochu starší pak sem tam něčemu porozumějí, protože pohádka dětské mentalitě v něčem přece jen mimořádně vyhovuje. Je to totiž jeden z nejevřenějších a nejhybnějších slovesných útvarů.

Dítě je poutáno především dějem. Rádo jej pozoruje, rádo se ho účastní, rádo je jeho příčinou. A pohádka, to je přece děj sám, děj ve své vlastní podobě, děj, který spěje kupředu kvápkem i kroky sedmimílovými. A tento pohádkový děj je rozvíjen malým počtem osob. To je další bod ve prospěch malého posluchače či diváka,

kterému je tím umožněn přehled. Opakování jednotlivých vět i celých odstavců usnadňuje rovněž pochopení. Konečně je to jazyk. Řeč lidových pohádek a mistrů pohádkářů je klasicky jednoduchá, přitom přesná i barvitá a tím nanejuvš srozumitelná.

Má-li tedy některý slovesný útvar předškolním dětem skutečně pohádku nahradit, musí se nejen věrně přidržovat skutečnosti, nýbrž musí mít i tyto právě vyjmenované základní pohádkové rysy.

*

Vystupovali jsme až dosud tak trochu jako odpůrci pohádky — nyní však ji začneme hájit, a to proti těm, kteří ji zamítají pro dětský věk vůbec. Zásadní odpůrci pohádek upozorňují především na skutečný záporný vliv pohádek strašidelných a pohádek, které nejenže líčí zabíjení, vraždění a jiné krutosti, ale ani je nijak důrazně neodsuzují, a které dokonce výslovně schvalují krádež, lež a podvod. S tím jistě plně souhlasíme. Děti se buď vyděsí a může dojít i k duševnímu traumatu — poranění trvalejšího rázu, nebo naopak mohou děti úplně otupět a stát se vůči těmto nepravostem lhostejnými. Ani jedno, ani druhé jistě není žádoucí. Ale vždyť všechny pohádky takové nejsou. A vyhnout se těm nevhodným je přece v moci rodičů a vychovatelů. Nutí nás snad někdo, abychom vypravovali dětem, jak otec zavede Jeníčka a Mařenku do lesa a pomocí lži a podvodu je tam zanechá? Musíme jim snad ukazovat, jak kradli perník a pak to zapírali? Jak je ježibaba oklamala a jak jí oni na oplátku upálili? Vždyť je tolik jiných pohádek, ve kterých nejenže nejsou mrtvoly a ukrutnosti, nýbrž které jsou přímo básnickým vyjádřením lidské touhy po dobru, kráse a radosti.

Zásadní odpůrci pohádek jdou však ve své odsuzující kritice ještě dál. Nejenže zamítají pohádky strašidelné, kruté a pohádky vysloveně záporných hodnot mravních, oni odsuzují dokonce i pohádky, které mají i jen nedostatek rozumových hodnot a kterým chybí výrazná mravní tendence.

O pohádkových vítězstvích říkají například, že jsou příliš snadná a rychlá a tudíž nezasloužená a nepravdivá. Jistěže bývají rychlá, protože v pohádkách je vůbec všechno rychlé a hybnost a spád a zkratkovitost patří k podstatným rysům pohádky. A jak jsme si již řekli, je to právě jedna z příčin, které umožňují dětem přehled a tím i pochopení. A to nesmíme přehlížet; pohádka se tím totiž stává zjednodušeným a srozumitelným modelem vzájemných lidských vztahů. To je onen ničím nenahraditelný přínos, kterým dobrá pohádka přispívá k rozvoji rozumu i mravních a sociálních citů školáčků. Neboť ve skutečném životě se následky čestného nebo nečestného, prospěchářského nebo nesobeckého lidského jednání obyčejně nedostávají tak brzo a bezprostředně, aby je mladší školní dítě mohlo uvést ve vzájemnou souvislost a pochopit.

říkat mu: „Počkej, však ty si jednou vzpomeneš na má slova a budeš litovat!“, nemá cenu! Dítě potřebuje příklad, a to příklad, který je neodpudivě násilnou čítankovou mravolichostí, nýbrž upoutá pravou pohádkovou samozřejmostí a dynamičností: co slovo, to čin.

„Zle's učinil, synu můj! V nebezpečí velké pro to slovo jsi se vydal. Ale co se stalo, odestati se nemůže; dané slovo je zákon!“, říká starý král. A kralevic, protože slíbil, vydává se v ono nebezpečí veliké a jde vysvobodit princeznu z moci zlého černokněžníka. A kdyby v celé pohádce již žádná další vysloveně kladná mravní hodnota nebyla, stojí ta pohádka za to, aby ji děti slyšely. Ale ono tam přece ještě něco je. Kralevic se chce svým věrným pomocníkům a vlastním hrdinům pohádky, Dlouhému, Širokému a Bystrozrakému, opravdu královsky odvděčit: „Všecko vám dám, co budete do smrti potřebovat, nic nemusíte dělat!“, ale jim se *takové líné* živobytí nelíbilo, vzali od něho odpuštění a šli.

Dalo by se toho o pohádce ještě mnoho říci, např. o jejích hrdinech, o kladných a záporných typech a o jejich vlivu na vývoj dětských citů; o pohádkové symbolice, o pohádkové logičnosti a nelogičnosti; o třídění pohádek podle námětu i podle složitosti a o přiměřenosti určitého druhu pohádek určitému stupni duševního vývoje dítěte. Ale to snad až někdy jindy. Nyní si jen krátce shrňme to, co jsme se dnes snažili podrobně si zdůvodnit:

Při výběru umělecké tvorby pro mládež je nutno více přihlížet k věkovým rozdílům dětských posluchačů, čtenářů a diváků. Pohádkové téma není univerzálním tématem pro všechny věkové stupně. Ačkoliv je velmi vhodné pro školní a hlavně mladší školní věk (a i pro starší předškoláčky je do jisté míry únosné), pro mladší předškolní věk je mnohem přiměřenější *jednoduchá, přísně realistická povídka* (bez perzonifikací) ze života zvířat nebo dětí. Dobrým přechodem od kratičkových realistických příběhů k typickým pohádkám jsou hravé dětské pohádky — bajky o *zvířátkách a o skutečnostech dítěti* (tomu určitému dítěti, kterému právě vypravujeme) *dobře známých*. Neboť je důležité, aby si dítě uvědomilo, že pohádka je právě tak fikce jako jsou fikcí jeho hry. Nebojme se, že dítě nebude pak o pohádky stát. Bude o ně stát, a to právě tak, jako si hraje, i když ví, že hra není skutečnost. Nemysleme tedy, že děti připravíme o poezii pohádek, když s jejich vyprávěním počkáme na pozdější dobu. Naopak. Tím více je budou moci ocenit a vychutnat. Nedomnívejme se také, že je nějaký vysloveně „pohádkový“ věk, i když posunutý výše, než kam se obyčejně umísťuje. I v době, kdy již nemůžeme pohádku dítěti předložit, a kdy jí ono rádo přijímá, neodmítneme ostatní literární druhy za předpokladu, že budou umělecky hodnotné a jeho věku přiměřené.

MLÁDEŽ NA PÍSECKÉM JEVIŠTI

Večerní představení V. Šrámkova Písku byla — až na pásmo „Děti s klíčem“ — věnována divadlu mládežnickému, II. a III. soutěžní kategorii. Již na začátku bylo řečeno, že mládežnické soubory trpí chronickým nedostatkem dobrých her. Ve skutečnosti bychom vystacili s prsty jedné ruky. Dostala-li se tedy mládežnickým scénám v minulém roce do rukou Arbuzovova Irkutská historie, přišla v pravý čas, neboť už skutečně nebylo co hrát. Proto se také objevila na V. Šrámkově Písku hned ve dvou provedeních. Obě inscenace byly zajímavé, jen jedna však dosla až k srdci diváka. První představení V. Šrámkova Písku bylo zároveň prvním představením *Irkutské historie* v nastudování *Mládežnického souboru ZK ROH Závodů Jana Svermy z Brna*. Soubor, který loni na IV. Šrámkově Písku neuspěl s inscenací *Mladé gardy*, pustil se houzevnatě do nové hry. Režisér souboru Milan Ferebauer je nesporně talentovaný, avšak dá mu ještě mnoho práce a bude muset vyslechnout mnohokrát stejné vytky, než prestane považovat za dominantu jeviště techniku, světlo, aranžmá, scénickou hudbu, a předá hlavní slovo herci. A právě v této Arbuzovově hře je herec a jeho práce nesmírně důležitým a hlavním faktorem. V představení Brněnských jednáni postav bylo podmíněno až sošným skupením, siláckými pozami, které byly velmi výhodné pro hru se světly, ale méně výhodné pro myšlenku hry. Té také nijak neposloužily škrty a přesuny postav a konečně ani velmi špatný překlad J. Plachetky. V představení se pak ztratilo do nehlavnější — že je to hra o mladých lidech, hra *radostná*, hra o zrodu člověka.

Inscenace *Divadelního souboru Julius Zeyer Městského domu osvěty z Českých Budějovic* usilovala právě o to, aby Irkutská historie pověděla divákům příběh, který se udal na břehu řeky Angary, který se však může stát stejně tak všude tam, kde mladí lidé usilují o nové vztahy k práci, člověka k člověku, muže k ženě a ženy k muži. Režiséra nebylo „cítit“ v tomto představení v efektních scénách, ale v celku, v němž odvíjel spolu s herci příběh Valji, Viktora a Sergeje. Onu optimistickou tragédií dnešních dní, která se rozvíjí zcela netragickým způsobem, tak jako všední život sám. Soubor ukázal několik nesporných talentů, mezi nimiž si zaslouží pozornost zejména osobitý projev E. Křížové v postavě Valji, zajímavé pojetí Sergeje a vyvíjející se postava Viktora. Malé jeviště, které má soubor na mateřské scéně, donutilo výtvarníka k nesmírně vtipnému a jednoduchému řešení scény bez zbytečné popisnosti a tradičních rekvizit. Jen jedno je třeba souboru klást na srdce: chtějí-li, aby skutečně a beze zbytku došla slova autora k divákům, musí věnovat mnohem větší a soustavnou péči jevištní řeči. Prohřešky proti ní znervózněly obecenstvo, které vnímalo jinak toto představení celou duší. Irkutská historie Budějovických získala zcela poprávu I. cenu v III. kategorii.

Druhou cenu v této nejvyšší kategorii získal soubor *Hornického divadla Radnicka* s inscenací hry *Curta Corrintha „Trojané“* v režii Jiřího Beneše. Letos jako loni se setkala tato hra s velkým zájmem diváků. Dobře promyšlená režie jednak oprostila text od nejhrubších chyb dramatické stavby (kupř. spojení dvou obrazů v Troji), jednak využila všech schopností mladých herců (z nichž většina jsou začátečníci) a překlenula úskalí nekonečné schůze rodičovského sdružení výtěčným obsazením zkušených a talentovaných starších herců, z nichž je třeba na prvním místě jmenovat alespoň postavu doktora Päckra (R. Šimice) a advokáta Spiesse (J. Keller). Mladí herci ve spolupráci se zkušenými ochotníky byli vedeni především k tomu, aby uplatnili své vlastní životní zkušenosti a vyjádřili postavy německých chlapců po svém. Od počátečního obrazu, který byl poněkud „přespílcován“, patrně v zájmu zastření nejistoty některých začátečníků, přes vynikající druhé jednání, kde mladí lidé ukázali nejvíce své osobité schopnosti, byla inscenace až do konce vedena snahou vyjádřit vztah dnešní mládeže k závažným společenským a politickým problémům. A to na ní bylo nejcennější.

Slovenské mládežnické soubory přivezly na letošní Šrámkův Písek dvě hry — dvě dramata. První z nich — *Kákošův* předpis *Kukučínova studentského románu „Mladá léta“* uvedl *Dramatický kroužek SVVŠ z Trnavy*. Stejný osud, jakým stihly ČSD soubor z Lipan u Prešova, stihl i trnavský soubor. Kulisy došly půl hodiny před představením a ještě to nebyly kulisy jejich, ale lipanských. A přece s výdatnou pomocí písecké di-

vadelní techniky hráli. Dramatizace není příliš šťastná. Je ilustrativní, popisná, nese se v jedné rovině, konflikt je téměř neznatelný. A přece to bylo představení zajímavé. Především prostotou a čistotou, téměř by se dalo říci cudností, s jakou vytvářeli studenti své postavy a postavičky. Bylo to představení, poznamenané všemi znaky začátečnické práce. A bylo to zároveň představení nefalšovaně mladé, s nespornými talenty, které je třeba rozvinout, a co je nejcennější, představení bez jakýchkoliv manýr a ochotnických šarží ve vytváření charakterních postav. Soubor nyní potřebuje skutečnou hru.

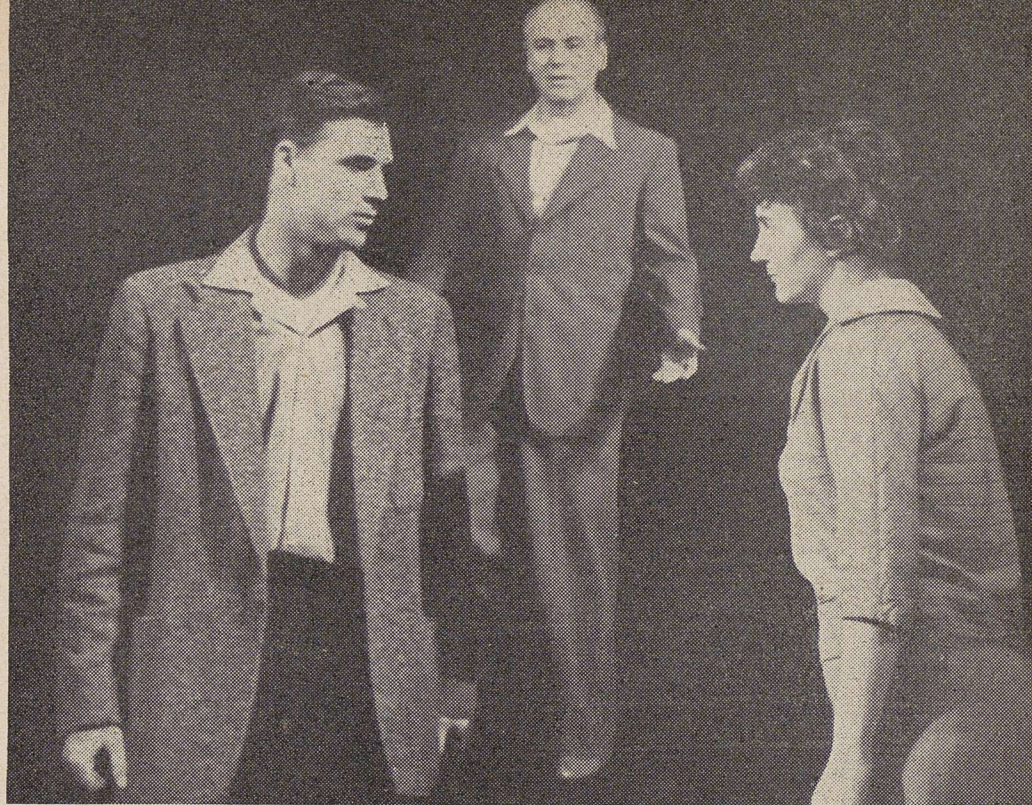
Druhou dramatizací byl Urbánkův předpis *Otčenáškovy novelly Romeo, Julie a tma*. Vojenský soubor „*Letka míru*“ připravil Písku skutečně příjemné překvapení. Mladý režisér Jan Gogál, v civilu profesionální herec, vytvořil vyrovnané představení, ve kterém nijak nerušilo obsazení starých charakterních postav mladými herci. Jedním z největších kladů představení pak byl výkon Marty Gogálové v roli Ester, zvláště v prvním jednání. Škoda, že v dalších jednáních podlehla tíži okolností, zavalujících tuto postavu, v nichž se ztrácela její přirozenost. Podstatný podíl na méně úspěšné druhé polovině hry, která ztrácela dramatické napětí, měla dramatizace K. Urbánka, kterou si Marta Gogálová vybrala k předkladu.

Jedinou klasickou komedií na V. Šrámkově Písku byl *Goldoniho „Lhář“*. Uvedl jej známý pražský soubor *SVVŠ Jana Nerudy*, který má dlouholetou tradici a který vychoval již řadu herců. Po zemřelém profesorovi Vetrovi ujal se souboru Ladislav Novotný, který dále pokračuje ve výchově studentů a absolventů této školy recitací a divadlem. V tomto představení se především projevila vysoká kultura slova a pohybu. To, s jakou suvereností zvládl celý soubor třikrát větší jeviště než má doma, to, jak se ani při nejsložitějších a nejkomedialnějších výstupech neztratilo ani slovo, to by mělo být ostatním souborům pobídkou k cílevědomější práci právě na těchto dvou faktorech jevištního umění, které mnozí režiséři i herci ochotnického divadla podceňují. Z hereckých výkonů je třeba jmenovat alespoň spontánní komedialnost Jana Millera v roli Harlekýna, propracované postavy obou dívčích rolí — Kláry Jernekové v roli Rosaury a Věry Matějkové v roli Beatrice a Jaroslava Someše v roli Florinda. Mimo pořad ŠP uvedli studenti v Divadle hudby a poezie pásmo světové poezie, v níž dokumentovali svůj postoj k současnosti a zároveň ukázali, v čem spočívají základy jejich úspěchů. Soubor získal II. (a jedinou) cenu v II. kategorii.

Představením, které se zcela vymklo repertoárové, režijní i herecké úrovni mládežnické části V. Šrámkova Písku, byla inscenace původní hry *Ladislava Pospíchalova Dvojí tvář* uvedená *Divadelním kroužkem ČSM při Průmyslové škole stavební v Ostravě-Přívozu*. V programu souboru se praví, že se hra snaží řešit generační problémy rodičů a dětí, studentů a vychovatelů. Toto tvrzení je při nejmenším nehoráznost. Ve hře, která postřádá dramatickou stavbu a má neuvěřitelně nesmýslné dialogy, je nakupeno od vulgarity až k banalitě všechno možné a navíc má tato hra absolutně mylný ideový záměr. Jako bychom žili v hrůzném, absurdním snu, když posloucháme, jak třídní učitel trestá žáky prací na školní stavbě, nebo když přesvědčuje žáky, aby vydrželi hodinu v nevytopené třídě tím, že jim dává za vzor hrdiny druhé světové války. A postavy — to nejsou ani postavy z kabaretu třetí třídy, ale jakési zrůdy, které degradují učitele a také studenty na úplné omezenice a pološifence. Večerní představení zcela vážně myšlené hry se úplně zvrhlo na estrádní zábavu toho druhu, který denně pranýřujeme. Zde je třeba zeptat se jen jedno: jak mohl být tento soubor vybrán, aby reprezentoval mládež našeho nejrůmýšlovějšího kraje na vrcholné soutěži mládežnických divadelních souborů? Jak může vůbec tento soubor reprezentovat soubory v STM?

Dozněla znělka V. Šrámkova Písku, utichlo město, které po jedenáct dní hlučelo mladými hlasy. Zastavili jsme se, zamysleli jsme se v minulém i dnešním čísle nad tím, zda bylo učněno všechno, aby se rozvíjela myšlenková i umělecká úroveň souborů dětských a mládežnických. Máme za to, že zatím stojíme a přešlapujeme na jednom místě. Je to velmi únavné a ta únava se odrazila na většině představení letošního Šrámkova Písku. Je třeba vykročit...

VALERIE SOCHOROVSKÁ

1 Valja (E. Křížová) a Viktor (J. Černý) z českobudějovické inscenace Irkutské historie

2 ZK ZJŠ Brno uvádí Arbuzovovu Irkutskou historii

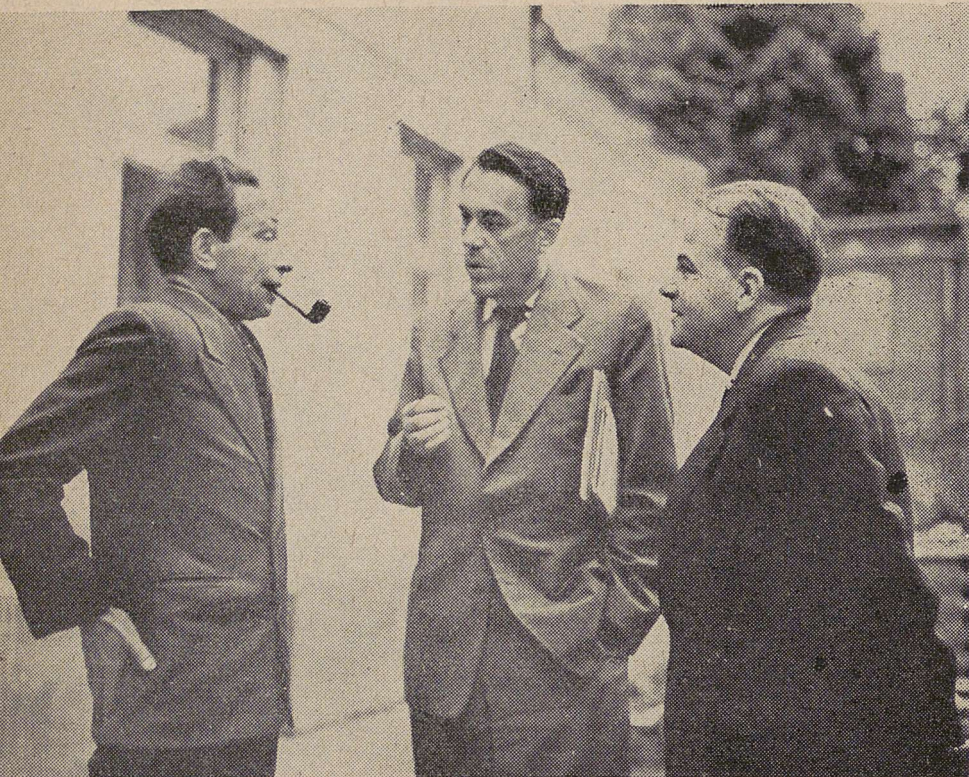
3 Manželé Gogálovi v hlavních rolích zdramatizované Otčenáškovy novely Romeo, Julie a tma

4 J. Kákoš - M. Kukučín, Mladá léta. Inscenace SVVŠ Trnava

5 Malostranští studenti uvedli v Pisku Goldoniho Lháře

6 Serďuk (L. Huml) a Larisa (V. Stěrbová) z českobudějovické inscenace Irkutské historie

Mac Column s Jiřím Poberem a Janem Martincem v Písku

HOST Z LONDÝNA

PAUL ROBESON
OCHOTNÍKEM

Robesona nezavřeš do zlaté klece v elegantní západní části Londýna, neutajíš před ním proletářský East-End, jeho bídu i kulturu, jeho tužby i zvyky. I když UNITY—THEATRE hraje ve středu města, přece jen patří svými herci i svým repertoárem do londýnského East-Endu. Jaký div tedy, že na jedno z jeho představení zavítal i Paul Robeson. Přišel, viděl a — UNITY zvítězilo. Robeson zrušil svou smlouvu na západě města a stal se na jistou dobu řádným členem UNITY, kde podle stanov každý herec staví kulisy, prodává programy, pomáhá uklízet... A co více: Robesonovo jméno se neobjevilo na plakátech a programech. Tehdy — koncem třicátých let — bylo totiž v UNITY zvykem hrát anonymně. V Robesonově případě to ovšem nevyšlo, zpráva o tom, že účinkuje v Goldigtonstreetu, se rozletěla po Londýně tak rychle, jak se rozlétaávají zprávy tam-tam v afrických pralesích.

Následky si jistě umíte představit. Mládežnická a odborářská hra PLANT ON THE SUN (Rostliny na slunci) měla mnoho repríz a byla komentována celým londýnským tiskem.

A přece nemohl hrát Robeson, když se jelo s PLANT ON THE SUN na celobritský festival, organizovaný BRITISH DRAMA LEAGUE. Vedení této ctihodné organizace Robesonovo vystoupení totiž nepřipustilo. Perzekuce...? Ovšem, ale její zvláštní druh, který překvapil i Robesona. A ten

přece o diskriminaci ledasco ví! Nedovolili mu s UNITY hrát — ne pro jeho černou pleť — ale že je profesionálem! Věc však skončila jinak, než si páni z BRITISH DRAMA LEAGUE představovali. Těžko říci, zda to ovlivnila skutečnost, že celé představení bylo pod dojmem Robesonovy geniality, nebo zda to způsobila veliká popularita, kterou hra Plant on the sun získala, nebo snad veliký počet repríz a jistota herců... Ale buď jak buď, soubor tohoto roku 1939 celobritskou ochotnickou soutěž vyhrál.

Je však nyní na čase představit alespoň v hrubých rysech muže, který mně toto a mnoho jiného vyprávěl, štíhlého a čilého člověka, velmi mladě vypadajícího na svých téměř pět křížků. Jmenuje se Mac Column a je režisérem UNITY. Nevypadá — až na tu lučku — na Angličana a vlastně jím ani není. Pochází, jako značná část britských revolucionářů, z Irska a je odchovancem dublinského ABEY—THEATRE, přední profesionální scény, která měla velký význam pro národně osvobozovací boj Irů.

Pět měsíců byl soudruh Column v Praze jako host našeho ministerstva školství a kultury. Studoval naše divadelnictví, aby získané zkušenosti uplatňoval ve své další práci režiséra v UNITY.

Ale co je to vlastně UNITY?

DIVADLO V KOSTELE

Ano, UNITY hraje v kostele. Není to ovšem divadlo církevní. Jeho název znamená česky JEDNOTA a připomíná

dobu svého vzniku, dobu bojů o lidovou frontu. Jeho začátky nebyly doprovázeny varhanní hudbou, ale řevem a hukotem džungle velkoměsta, rámusu londýnských ulic.

Lidé UNITY začali obdobně jako největší i naši modroblůzníci, jako mnoho mladých revolučních divadelníků v období mezi dvěma světovými válkami. Začali na improvizovaných pódiích, při táborech lidu, v továrních halách. Tam vykřikovali a vyzpívali svůj protest proti „neutralitě“ anglické vlády za španělské občanské války, svůj protest proti obojetnictví některých odborářských nabobů (UNITY je odborářský soubor), svůj obdiv pro Sovětský svaz. A těmto myšlenkám zůstali věrni dodnes.

Neměli kde hrát.

Pak objevili kostel, který církev pro jeho zchátralost dávno opustila, který už dále nemohl sloužit nezaměstnaným, jež v něm řadu let žili jako lidé z Gorkého hry Na dně. (Také jedna z her repertoáru UNITY.) Londýnští odboráři tento kostel přeměnili v divadlo.

„Jsou mezi námi tesaři, truhláři, elektrikáři, zedníci...“ vysvětluje soudruh Column. „Ti přeměnili kostel v divadlo. Všechno udělali sami, zadarmo, brigádnicky!“ (Tím posledním slovem dokazuje, že si osvojil ledasco, z naší terminologie.)

Táží se, odkud vzali materiál. Zaplatili jej snad z příspěvků prominentních přátel, mezi něž patří slavní herci jako Michael Redgrave, odborářští bojovníci jako Artur Horner a dokonce někdejší britský ministr financí Sir Stafford Crips? Mac Column říká, že žádný z těchto příznivců peníze neposkytl. Jedni neměli, druzí nedali. A když znovu naléhám s otázkou, odkud byl materiál získán, odpovídá Mac s úsměvem: „Doňt ask, we didit do too.“ „Neptej se. My jsme se chlapců také neptali a konečně... nebyl to materiál ze socialistických podniků!“

BETLÉMSKÁ KAPLE V GOLDIGTONSTREETU

Ano, bude nutno postavit ji tam. Alespoň náznamek.

Naše rozhovory o repertoáru UNITY a způsobu jeho práce totiž nezačínaly minulostí, ale budoucností, u první inscenace, kterou chystá soudruh Column po svém návratu do Anglie. Bude to Tylův Jan Hus. Column si odváží nejen překlad hry, ale také Budského režijní knihu, slibuje si, že mu cestu k obecenstvu značně ulehčí skutečnost, že mistr Jan navazoval ve svých spisech na anglického reformátora Johna Wicliffa.

Nelze zde vyjmenovat všechny hry, které UNITY hrálo. Nemělo by to ani cenu. Většina titulů nám nic neříká. UNITY totiž považovalo vždy za svou povinnost spolupracovat s méně známými a začínajícími autory, kteří se pokoušeli s větším či menším zdarem zobrazovat palčivé problémy anglické dělnické třídy, odborářského boje, mírového úsilí prostých lidí, prostě anglickou současnost v jejím revolučním vývoji.

Vedle toho nalézáme ovšem co chvíli jména světové dramatické literatury, hry Gorkého, Ibsena, ale také

Artura Millera a Kruczkowského. Píkanťní cestou se dostal na jeviště UNITY náš Stehlík se svou dramati-zací Makarenkova románu Začínáme žít. V UNITY si ji přeložili z němec-kého textu, který poznali oklikou přes NDR.

V repertoáru UNITY hraje velikou roli myšlenka solidaritv. Proto není divu, že také hrálo slavnou stávkovou agitku Kde je Lefty, kterou jsme i my hráli (česky a německy) v DDOČ před válkou ve stovkách představení a kterou nyní hrají s velikým úspě-chem naši bohumští přátelé v NSR. Druhý příklad uplatňování solidarit-ty lze vzít odjinud.

Byl začátek roku 1944. Londýn se utápěl v mlze. Nebyla už sice doba velkých leteckých útoků, ale přece noc co noc se ještě objevilo několik Göringových letadel. Český voják měl propustku. Jakási anglická sou-družka mu opatřila na večer členskou legitimaci UNITY, bez které nemůže nikdo dostat vstupenku. To mají v Anglii takový předpis, že se nesmějí do divadelních budov, které policie nekolaudovala, prodávat veřejně vstu-penky. Když si však nějaký spolek po-zve své členy do kterékoliv budovy, je policii lhotejně, zda se tam prodávají vstupenky nebo zda ta budova třeba na lidi spadne. A protože divadlo v GOLDIGTONSTREETU je přes vše-chny úpravy přece jen bývalým koste-lem, nedostaneš se na představení UNITY bez členské legitimace, což platí dodnes.

Už to, že vojákček legitimaci dostal, povzneslo jeho náladu. A co teprve, když se podíval na program a zjistil, že hrají první a dosud nepřekonanou hru o solidaritě utlačovaných, že hrají Lope de Vegovu Fuente Ovejunu!

Každého člověka drželo v letech emigrace nad vodou několik zvláště pěkných vzpomínek. V případě vojáč-ka byla jednou z nich vzpomínka na slavnou Frejkovu inscenaci Fuente Ovejunu, na představení, pro něž žá-dal reakční tisk, aby překladatel hry Otakar Fischer odešel z funkce v Ná-rodním divadle, na představení, na které jsme v DDOČ organizovali hro-madné návštěvy dělnického obecen-stva. Na to všechno vojákček vzpomí-nal, než se v kostele Goldigtonstreetu zvedla opona. Získal tedy nejkrásnější divadelní horečku, jakousi trému di-váka. Každý ví, jak lehce se taková předem získaná divadelní horečka může zvrátit v pořádnou zimnici, zkla-me-li představení. Každý divadelník ví, jak nebezpečně je jít na hru, k níž se váží zvláštní zážitky. A přece UNI-TY vojákčka neklamalo. Jeho Fuente Ovejuna byla nemenším zážitkem než domácí, a jižní temperament, s kte-rým hrála Laurencii jakási anglická dívka, překvapil, ba vzbuzoval přímo úžas.

Příhoda českého vojákčka a jeho nadšení z inscenace však zřejmě není nic výjimečného. Mac Column totiž říká, že na závazné premiéry UNITY přichází celý londýnský tisk a že na-příklad vládní list Times vysílá svého referenta na každou premiéru UNITY. A to znamená, že v UNITY hráli a hra-jí víc než dobře.

KONZERVATIVCI ČLENY UNITY?

Skutečně se jednou nebo dvakráte stalo, že se členy revolučního divadla hrajícího v kostele stali příslušníci anglické konzervativní strany, strany toryů, strany lordů a monopolistů. UNITY přijímá totiž každého, kdo se zajímá o divadlo. A také přijalo mladé toryovce, kteří se zajímali o vážnou divadelní práci. Bylo jim ovšem řeče-no, že se v Goldigtonstreetu hraje socialistické divadlo. Mladým konzervativcům to nevadilo. Chvilku. Pak zase odešli.

Je pochopitelné, že nemohli zůstat. Pro sílu UNITY je však příznačné, že hnutí (během let vzniklo po Anglii dalších padesát UNITY — souborů) pod silným vlivem komunistické stra-ny je jedna z mála podobných, stra-nou ovlivněných organizací, v nichž smějí pracovat členové anglické LA-BOUR PARTY!

Londýnský soubor má (včetně pa-pírových) dvě stě členů. Vede ho vo-lený výbor, který jmenuje tři pracov-ní komise z řad členů výboru i ostat-ních členů UNITY. Je to hospodářská, tisková a umělecká komise, která určuje repertoár a nabízí jednotlivým režisérům hry k inscenaci. Každá hra se zkouší šest až deset neděl, a to zpočátku třikrát a později pětkrát tý-dně. Každá inscenace se hraje tak dlouho, pokud není obehrána zpravidla dvacetkrát až stokrát. Během této doby připravuje už další režisér novou hru, přičemž platí zásada, že nikdo nesmí být obsazen ve dvou po sobě jdoucích inscenacích. Ti, kteří hráli v jedné hře, musí v druhé pomáhat jako bi-letáři, uklízeči, kulisáci a podobně. Soubor má tři placené administrativní síly.

VYHAZOV Z IZRAELE

K celému zájezdu došlo celkem ná-hodou. Mac Column byl zpočátku pla-ceným sekretářem umělecké komise UNITY. Když byla tato funkce zrušena, pozvala ho chicagská universita, aby pro ni rok pracoval na stati o americ-kých a anglických Little theatre mo-vement (hnutí malých divadel), kte-ré stojí v protikladu proti komerč-nímu divadelnictví (nejde tedy o malé formy, jak by se dalo předpokládat podle názvu). Mac Column nabídku přijal a rád. Jenže nedostal americké vízum. O tom pochopitelně psal v pa-tričně úpravě Daily Worker. A to četli někteří levicoví odboráři z Izraele, kteří byli právě v Anglii. Nabídl Co-lumnovi zájezd do Izraele, kde by učil tamní odboráře a zejména příslušníky velkých kibuců (zemědělských kolektivů). Mac nabídku přijal a odjel. Ze začátku vedl jeden celostátní seminář, pak se rozjel do kibuců. Během tří let realizoval dvacet inscenací. Opět Fuente Ovejunu, opět Kde je Lefty a dále bří Čapků Ze života hmyzu. Bylo mi divné, že takový repertoár mohl uvádět v izraelském Histadruthu, žlutácké odborové organizaci. Vysvě-tlil mi situaci takto:

„Pozvali mě na tři měsíce. Dali mi skvělý plat, měl jsem k dispozici auto. Zůstal jsem tři roky, na jejich přání. Nikdo z pánů si mě nevšímal. Když si mě začali všimati, dostal jsem od vlá-dy vyhazov a musel jsem Izrael opus-tit během čtyřadvaceti hodin. Jasně?“

A nakonec mi Mac ještě vypravoval, že co nevidět odjede do Austrálie. Má i tam divadelní přátele: — „Jsou velmi chudí, tak šetřím na cestovní výlohy.“ Za rok, až ty peníze budou pohroma-dě, tam pojede. Najdou mu nějaké za-městnání a bude s nimi pracovat. Asi tři měsíce. O tom, že to mohou být opět tři roky se stejným koncem jako v Izraeli, nemluvíme . . .

DAILY WORKER V JAROMĚŘI

Při zahajování posledního večera jaroměřské přehlídky litoval zástupce přípravného výboru, že si krajský tisk přehlídky málo všiml, že však s ra-dostí na představení vítá divadelního referenta Daily Workeru.

A mluvil pravdu. Zamlčel jsem vám totiž, že zaměstnání, které označuje jako hlavní, je u Mac Columna: diva-delní referent Daily Workeru.

Do Jaroměře se dostal jaksi náho-dou. Snažil jsem se mu vysvětlit, co to jsou ty naše okresní, krajské, ústřední a ostatní přehlídky s patronáty, zpra-vodají, vítáním před divadlem, účastí národního výboru a se vším, co vy tak dobře znáte. Mac pozorně poslouchal, říkal, že je to zajímavé, ale dobře jsem cítil, že mi neporozuměl, že ne-pochopil.

A pak to sám zažil. Stále častěji si čistil lulku a když jsme stáli s hraji-cím souborem, jehož jsme byli hosty, před divadlem a když i jeho vítali, strčil vyčítavě do mě a zasykl, proč prý ho veřejně vítají? Ale na jeho očích jsem viděl, jak luboce je do-jat tento muž, který zná ochotnické divadlo v mnoha zemích.

A pak přišlo představení, předávání darů, diskuse a hostina. A nakonec Macův děkovný projev, ve kterém řekl asi toto:

„Nebudu hovořit o tom, co vás snad nejvíce zajímá, o dnešní hře, o dneš-ním představení. Budu hovořit o ně-čem, co je vám asi už skoro samo-zřejmé, o významu vaší přehlídky. O tom, že máte vyprodané divadlo, o tom, že dokazujete, čeho je schopen svobodný člověk. Bojím se jednoho: Až budu doma o tom všem vypravovat, nebudou mi naši soudruzi věřit. Ne-dokáží si to představit. Ale já jim o tom budu vyprávět! Znovu a znovu. A věřte, že až budeme mít i my v Anglii socialismus, že s vámi začne-me soutěžit, že uděláme vše, abychom své úkoly zvládli ještě lépe, než vy! Vaše práce je nám na Západě velkým povzbuzením vždycky, když se zdá, že už nemůžeme dále. A proto, i když krajský tisk o vás nepíše tak často jak byste chtěli a jak byste si i zasloužili, věřte, že vaše práce má i tak význam nejen pro Jaroměř a Hradecký kraj, ale pro celý svět.“

JAN MARTINEC

II. CELOSTÁTNÍ FESTIVAL V JINDŘICHOVĚ HRADCI

kteřá zhlédla všechna tato navržená představení, sestavila pak návrh repertoáru festivalu tak, aby bez ohledu na poměrné zastoupení různých krajů byla zajištěna co nejvyšší úroveň přehlídky. Důležitým hlediskem výběru byla také *veřejná činnost* souboru, úzce spjatá se životem obce, a vnitřní život souboru. Podobně byl prováděn výběr na Slovensku. Celostátní festival nebyl tedy ústředním kolem nějaké jednotné soutěže. K Jiráskovu Hronovu, který je podobně připravován již po několika let, přibyla tedy letos další celostátní přehlídka pracovního charakteru. Zatímco starý systém soutěží, spojený s vyhlásováním pořadí vítězů, často podporoval primadonství a ješitnost, tento systém umožňuje řešení konkrétních tvůrčích problémů určitého období. A bylo by rozhodně správné, kdyby i okresní a krajské přehlídky byly v budoucnu založeny na podobném principu. Je třeba konečně si už vyjasnit to, co dosud stále není dost vžitě, že totiž výsledky umělecké práce nelze srovnat do tabulek a pořadí.

Prosažení těchto principů je především v rukou členů okresních porot a poradních sborů, kteří jsou po celý rok v úzkém kontaktu se soubory. Tady jsou však stále velké nedostat-

Drdovy Dalskabáty u vedl na jindřichohradeckém festivalu soubor OB Měšice u Tábora

Liptovský Mikuláš a Jindřichův Hradec, dvě města dlouholeté divadelní tradice, uvítaly v letošním červenci vzácné hosty. Nebyly to právě nejvyspělejší ochotnické soubory, ale kolektivy lidí, jaké pracují v mnoha obcích naší republiky, kolektivy té části divadelní kultury, která tvoří její početně nejsilnější složku. Proto mohla tato přehlídka přinést tolik podnětů pro přemýšlení o perspektivách ochotnického divadla u nás, o problému, který v této chvíli musí zajímat a vzrušovat každého ochotnického pracovníka.

V průběhu posledních let se ukázalo, že nezdravě převýšila pozornost, věnovaná vyspělým ochotnickým souborům. Začal se pomalu ztrácet pravý obsah divadelní práce v malých obcích. A tak zvláště vesnické soubory, pracující v nesporně ztížených podmínkách většinou nevyhovujících vesnických sálů, hostincích nebo sokolovnách, často na rozkládacích jevištích, začaly zaostávat v poměru k výsledkům práce divadelních souborů závodních klubů nebo osvětových besed ve velkých městech. Do popředí zájmu řídicích orgánů, metodických zařízení a široké veřejnosti se pak dostaly zvláště ty soubory, které byly vybírány pro Jiráskův Hronov nebo na podobné festivaly a přehlídky. Zatím však soubory, pracující ve ztížených podmínkách, ať už na vesnicích, nebo ve městech, které jsou významnými nositeli kulturně osvětového života, ve svém vývoji ustnulny. Inscenační úroveň zůstávala většinou na hranicích nevkusů a mnoho souborů se pro nedostatek nových sil rozpadlo.

Velký význam pro změnu této nedobré situace mělo vyhlášení celostátní soutěže vesnických divadelních souborů, kterou pro rok 1959/60 vypsal MŠK spolu s ministerstvem zemědělství. Soutěž se stala pobídkou pro osvětová zařízení na vesnicích i pro vyspělé soubory, aby obrátily pozornost k vesnickým divadelním souborům. Do souborů byli vysláni profesionální instruktoři, členové porad-

ních sborů, docházelo k hodnocení jednotlivých představení, k pořádání okresních, krajských i ústředních přehlídek, na kterých probíhala školení vesnických ochotnických pracovníků a byla tu příležitost, aby odborně fundovaní pracovníci radili a pomáhali souborům. Veřejnost se na stránkách tisku i v rozhlase častěji dovídala o příkladné činnosti některých malých divadelních souborů a práce mnoha z nich byla povzbuzena účastí na krajských a ústředních přehlídkách, kam se v minulosti podobné soubory jen velmi těžce probíjávaly. Vznikla tak velmi příznivá situace pro to, aby v letošní sezóně, po provedení nové územní organizace, mohlo být ministerstvem kultury doporučeno podobné soutěže uspořádat v okresech a krajích. Dokladem potřebnosti takto specializovaných akcí je, že ve většině okresů byly i letos vyhlášeny soutěže vesnických divadelních souborů.

Abyste byla umožněna výměna zkušeností v celostátním měřítku, aby mohla být posouzena úroveň jednotlivých ochotnických souborů pracujících ve ztížených podmínkách, aby z těchto příkladů bylo možno zveřejnit další zásady práce v menších divadelních souborech s minimálním technickým vybavením a malým okruhem lidí, byl v letošním roce na dvou místech — na Slovensku v Liptovském Mikuláši a v Čechách v Jindřichově Hradci — uskutečněn divadelní festival. Tento festival měl práci divadelních souborů v malých obcích ovlivnit po repertoárové i inscenační stránce. Měl soubory podnítit k navázání užšího kontaktu s orgány národních výborů, při řešení aktuálních problémů svých obcí a pracovišť, přispět k dalšímu posílení společenské úlohy ochotnického divadla v malých obcích. Z tohoto hlediska se také prováděl výběr souborů na obě části festivalu. Osvětové domy s krajskou působností za spolupráce krajských poradních sborů pro divadlo ohlásily ÚDLT po dvou vhodných představeních ze své oblasti. Výběrová porota,

Blažkův Příliš štědrý večer v provedení Tylova divadla OB Ořechov u Brna

ky, způsobené především nedokonalou připraveností členů porot a nevhodnými způsoby jejich práce. Jedním z pokusů o nápravu tohoto stavu bylo letos speciální školení porotců v Jindřichově Hradci a zorganizování diskusního kroužku v Liptovském Mikuláši.

Dobrou ukázkou správného postupu při posuzování ochotnických představení byla práce letošního pracovního kolektivu, v němž vedle profesionálních umělců zasedali i pracovníci osvětových domů. Než pracovní kolektiv předstoupil před soubor a celé plénum, vyměnil si často protichůdné názory na představení, seznámil se s materiály o souboru, zvolil vhodný způsob jednání se soubory a pověřil jednotlivé členy vypracováním referátů. Hlavní referáty, k nimž se pak diskutovalo, byly připravovány důkladně a odpovědně. Představení byla hodnocena především z hlediska jejich společenské působnosti a zároveň odhalovala hlavní problémy práce souborů. Šlo především o metodickou pomoc souborů. Proto na základě analýzy základních kladů a nedostatků inscenace naznačoval pracovní kolektiv způsob, jak nejlépe v práci pokračovat. Hodnocení proto v závěrečných přeházkách k zobecňování základních principů divadelní práce. Dobrým zvykem se také stalo, že na začátku diskuse bylo plénum informováno i o souboru, prostředí, v němž pracuje, i o povolání jednotlivých členů souborů. Tyto informace podstatně rozšiřovaly zorný úhel hodnocení inscenace. Takový způsob práce by měl přejít do krve všem našim porotcům.

V Jindřichově Hradci setkali jsme se se soubory, které jsou převážně složeny z družstevníků, jako soubor z Dolní Kalné, pracující za velmi obtížných podmínek, který po každém svém představení musí rozbrat jeviště, se soubory, které již vystupovaly i na Jiráskově Hronově, jako soubor hejnický a starobělský, se souborem, který záměrně volí hru z hornického prostředí, aby řešil problém svého místa — to je příklad souboru z Rudňan, setkali jsme se i se soubory, o jejichž činnost se veřejní funkcionáři zajímají do té míry, že s nimi přijeli na festival, jak se to stalo v případě souboru z Ořechova u Brna, viděli jsme soubory tělovýchovných jednot, osvětových besed i závodních klubů — zkrátka paleta byla tak široká, že mohla dát obraz o nejrůznějších podobách našeho ochotnického života a jeho problémech.

Ovšem to, co mohli diváci posoudit, a to, co mohlo zapůsobit na jejich city a myšlení, byla představení.

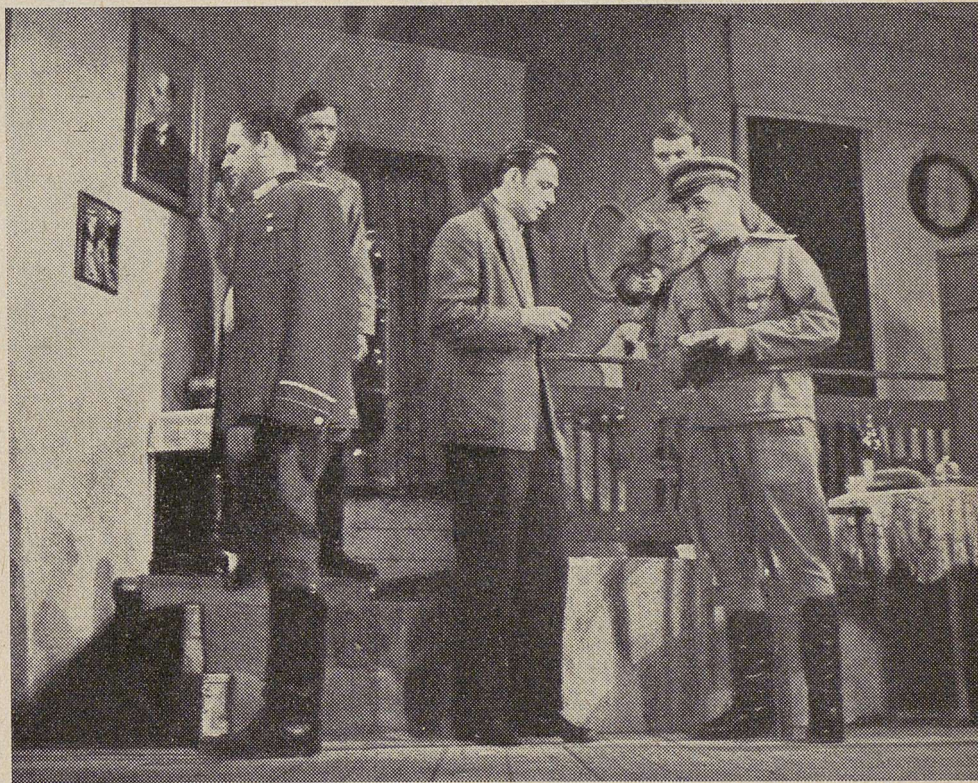
Zrekapitulujme si proto obraz, který nám dává jindřichohradecká část přehlídky. Byla zahájena inscenací *Lišky a hroznů* v provedení tělovýchovné jednoty Dynama ve Strančicích. Soubor nezaváhal před obtížným úkolem nastudovat současnou moderní hru filosofického charakteru i vysoké básnické kvality. Největším kladem představení byla výprava Fr. Sládka, dokonale harmonizující s dramatickou předlohou a průkazně pomáhající režisérovi a hercům. — Vědomí společenské odpovědnosti vedlo soubor ze Starých Ždánic k uvedení Čapkovy *Matky*, bojovné hry, kterou se však re-

žisérovi nepodařilo ztvárnit do podoby výrazného a emocionálně působivého jevištního díla. Radostný večer připravili divákům festivalu ochotníci z Měšic u Tábora svou inscenaci Drdových *Dalskabátů*. Vzniklo tu upřímné a nad jiné milé představení, v němž po jevišti chodili prostí lidé, jimž jsme zcela věřili. Je to příklad toho, jakých úspěchů lze dosáhnout, když soubor nepřecení své síly a zvolí hru takovou, která odpovídá jeho charakteru i hercům předpokladům.

Jednou z inscenačně nejobtížnějších her, uváděných na festivalu, bylo Re-

horské havíře, v úpravě Jindřicha Honzla. Představení se vyznačovalo velmi důsledně promyšlenou uměleckou koncepcí, naplněnou ve všech složkách inscenace. Je třeba ocenit především práci s komparesem a funkční využití pěveckého sboru.

Hlavním problémem v současné době není už jen ideovost dramaturgie, ale zvláště režijní práce. V několika inscenacích se např. znovu projevilo, že v okamžiku, kdy režisér vstupuje na jeviště jako herec, je otupena jeho schopnost střežit vlastní režijní záměr. Častým zjevem předsta-

E. M. Remarque, *Poslední dějství*. Uvádí soubor OB Hejnice

marquova *Poslední dějství* v provedení souboru OB v Hejnicích. Byla to inscenace promyšlená, s jasnou režijní koncepcí. Jejím výrazným úspěchem byla výprava, pomáhající režii a přitom pořízená s minimálními náklady ze starých kulís. I tady je příklad pro ostatní soubory, jak je možno při dostatečné dávce umělecké fantazie překonávat překážky provozního charakteru.

Režisér *Půlnoční mše* v provedení souboru z Dolní Kalné měl velmi jasnou koncepci představení, které reaguje velmi výrazně na problémy svého prostředí. Představení však bylo poškozeno tím, že režisér, který hrál jednu z předních rolí, nemohl uhlídat míru výrazových prostředků užitých v inscenaci.

Po jedné z nejméně úspěšných her posledního období, Blažkově satirě *Přiliš štědrý večer*, sáhl soubor Osvětové besedy z Ořechova u Brna. Divácký úspěch je tu zaručen kvalitami textu, s nímž se soubor se ctí vypořádal.

Na závěr přehlídky uvedlo Divadlo nové vesnice OB Stará Bělá jedinou klasickou hru festivalu, Tylovu *Kutno-*

vení přehlídky, ale i veškeré práce našich souborů je buď přehrávání a naturalismus na jedné straně, nebo naopak šedivost a bezvýraznost, vyvolaná snahou po civilním herectví. To vše je především otázkou míry. V představeních přehlídky byly názornou ukázkou těchto dvou mezi výkony s. Kusého z Hejnic a Šuberta na straně jedné a soudruhů Šmída z Ořechova a Dvořáka ze Staré Bělé na straně druhé.

Potěšujícím zjevem přehlídky byla stoupající úroveň výpravy. Problémem však stále zůstávají kostýmy, protože soubory jsou v této věci stále závislé na půjčovnách.

Po umělecké stránce přinesla jindřichohradecká přehlídka celou řadu poučení a ukázala i celou řadu nedostatků, které je ještě třeba řešit. Úroveň přehlídky ve srovnání s loňským rokem byla výrazně vzestupná a jasně dokázala nejen dosavadní zásluhy ochotnického divadla při dovršování kulturní revoluce, ale i další možnosti a podíl, jaký může ochotnické divadlo mít pro rozvoj celé naší divadelní kultury.

J. Beránek

NAPAJEDELSKÁ PŘEHLÍDKA ochotnických souborů si během svého trvání získala pověst jedné z nejpřednějších v Jihomoravském kraji. Pečlivá organizační připravenost, vyspělá úroveň festivalových představení a upřímná pohostinnost pořadajícího Závodního klubu SLAVIA-FATRA patří již tradičně k jejímu obrazu. Letos tu byl ještě navíc příhodný dramaturgický výběr přehlídkových představení, který se důstojně a nenásilně vázal k oslavám 40. výročí založení KSČ, aniž by tím nějak omezoval zánrovou pestrost repertoáru. Viz tituly přehlídky:

Lorraine Hansberryová: *Jako hrozen v parném slunci*
 Viktor Rozov: *Nerovný boj*
 Peter Karvaš: *Zmrtvýchvstání dědečka Kolomana*
 Alois Jirásek: *Samota*

NAPAJEDLA již po čtvrté

Alexej Arbuzov: *Irkutská historie*
 Vratislav Blažek: *Příliš štědrý večer*
 Curt Corrinth: *Trojané*

První představení patřilo již tradičně domácímu souboru a bylo zároveň premiérou nově nastudované hry. *Jako hrozen v parném slunci* je jednou z nejlepších her současné západní produkce. Její autorka (mimořadně: vyznamenaná za tuto hru významnou Cenou amerických kritiků) ve svém příběhu o černošské rodině, zakoupivší si domek v bělošské čtvrti, přináší

nový pohled nejen na životní problémy černých lidí v rasistickém státě — pohled nadto zcela oproštěný od soucitné sentimentálnosti „chaloupek strýčka Toma“ — ale i na jejich vlastní vnitřní sociální diferenciovanost, z níž vyplývá i různost jejich snů, nadějí a plánů do budoucna. Napajedelskému souboru se podařilo citlivě zachytit domácí atmosféru rodiny Youngerových, aniž by upadl do konvence nemírného používání charlestonů a blues jako ukazatelů duševních stavů jednotlivých členů rodiny v různých situacích (čemu se nedokázaly úspěšně vyhnout ani některé profesionální inscenace). Avšak vinou nepřesného výkladu postavy pokrokového studenta Asagaje a částečně i Bennie Youngerové, kteří jsou ve hře jakýmiisi nositeli kladných progresivních perspektiv, nedosáhl představení té výše, které by při pečli-

E. Kolomazníková a B. Úředníčková z napajedelské inscenace L. Hansberryové *Jako hrozen v parném slunci* — Bobo (O. Gazda) z téže inscenace — Travis (O. Zurman) z téže inscenace — J. Gloser v roli Lindnera z téže hry

vějším režijním propracování mohlo lehece dosáhnout.

Druhého večera byla změna. Místo původně ohlášeného představení Rozovovy hry v podání Divadelního studia Josefa Skřivana z Brna představil se vojenský soubor „Mláď“ se hrou V. Semráda *Nejlepší synové a dcery*. Představení, které neslo všechny znaky začátečnické herecké práce, vykazovalo však ve svém „zákulisí“ kus opravdového uměleckého úsilí. Platí to především pro podstatné dramaturgické úpravy (přepřepování by snad bylo vhodnějším termínem), které Semrádově hře dodaly dramatického spádu a jevištní působivosti. Promyšlený režijní plán byl v inscenaci patrný zejména tam, kde režisér, mladý profesionální herec hrající velmi zdatně i hlavní roli Julia Fučíka, měl alespoň trochu zkušenějšího partnera.

Zmrtvýchvstáním dědečka Kolomana se na přehlídce představil přerovský soubor „Tyl“ ZK stavbařů. Jeho inscenace měla jeden velice zajímavý rys, který pokládám za typický pro současnou práci našich divadelních souborů: Závěr Karvašovy hry postihuje kariéristu Remenára spíše jen morálně než nějakým citelným faktickým opatřením; to je dáno již komediálním žánrem hry. Soubor, nebo přesněji jeho režisér Alfred Přidal, snažil se o co nejsilnější vyznění základní myšlenky díla, o její nejúčinnější společenský dosah, proto volil vlastní tvůrčí cestu k vyhranění, vystupňování závěrečného konfliktu. Aby zosílil odsouzení Mikuláše Remenára, potlačil ve hře poněkud veseloherní prvky a za cenu žánrového posunu — ztragičtění hry — dosáhl svého zajímavého záměru. Domnívám se, že tento tvůrčí přístup k divadelní předloze (byť by s ním v tomto případě ještě bylo možno diskutovat) patří mezi ty práce, které se sluší patřičně vyzvednout a které se — bohuďák — i mezi amatérskými divadelníky stále více rozšiřují. Tam totiž je někde hranice, která odlišuje secvičení divadelního kusu od skutečné lidové tvorivosti.

Diskuse o nových cestách v ochotnickém divadelnictví by mohla pokračovat i po zhlédnutí inscenace Hanácké scény z Kojetina, která přijela do Napajedel s Jiráskovou *Samotou* — posunutou v kostýmech do dnešní současnosti a hranou jako čechovovské psychologické drama. Tento neuvážený experiment měl bohužel zcela opačný účinek, než si jeho tvůrci představovali. Tato Jiráskova hra je příliš pevně zasazena do určitého sociálního a dobového prostředí, než aby bylo možno ji beztravně z něho vytrhnout. Jirásek v ní kritizuje novou nastupující generaci, zběsile lačnou urvat si ze života bezohledně jen požitky, propadající nejzlovolejším vášním a řídicí se jen pozlátkově blyštivým „Carpe diem“, ústy rozmyslné konzervativní generace starší. Posunem do současnosti, jejíž morální a etické normy se zcela změnily nástupem socialistického způsobu života, obrací se myšlenka Jiráskovy hry ve svůj přesný opak, nastavující zkrivené zrcadlo dnešní mladé generaci a stávající se obhajobou jakéhosi zapšklého konzer-

vatismu. A to nehovořím ani o reálných hře, které posunuty do dneška, by mohly být nanejvýš vhodnou kulisou pro secesní veselohru. Kojetínské inscenace je dvojnásob škoda, protože režisérský nápad Františka Hájka, zakrýt plochost Jiráskovy předlohy hávem psychologického herectví, by byl již sám znamenat odvážný experiment, ve zdařilé realizaci tohoto hráčského ansámblu opravdu vysokých kvalit, s daleko vážnější nadějí na seriózní přínos k problémům moderního přístupu k dramatickému dílu našeho klasika.

Náplní dalšího večera bylo představení Arbuzovovy *Irkutské historie* v podání Divadelního studia „Mrštík“ Olomouckých železáren. Bylo to představení úspěšné, plně mladých tváří a hereckého zápalu. Režiséru Miroslavu Veselému se podařilo úspěšně obejít všechna úskalí této nejednoduché hry, až na poněkud neujasněnou funkci Chóru a určitou měkkost závěru, do kterého jako by vniklo trochu ze sentimentality, jíž se dovedl soubor jinak po celou hru pečlivě vyvarovat. K úspěchu představení v nemalé míře přispěla i hudební spolupráce Svatopluka Študlíka, jehož klavírní improvizace předznamenávaly jednotlivé obrazy osobitou atmosférou.

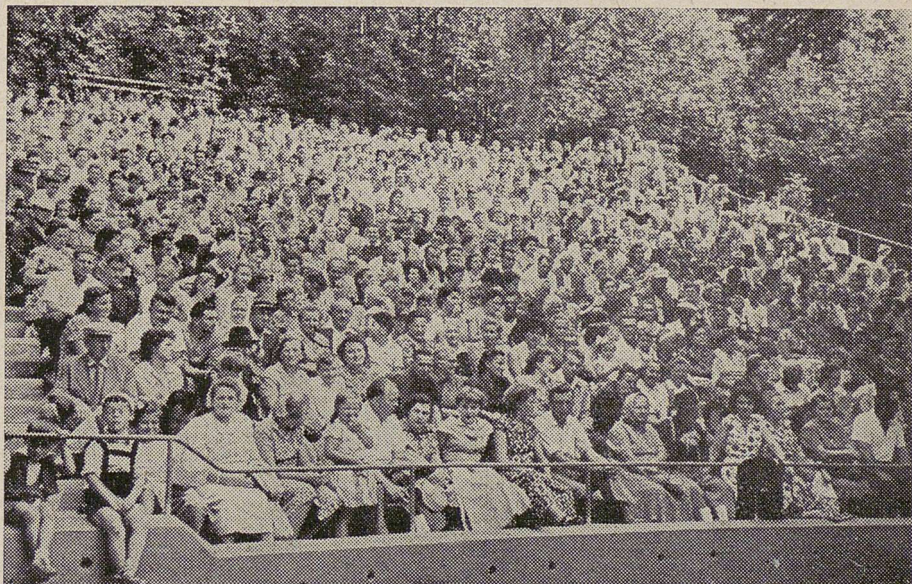
Zdálo by se, že na Blažkově *Přiliš štědrém večeru* se toho nedá moc zkažit. Je to veselohra, lidi se budou smát tak jako tak... Divadelní soubor ZK Nafta Hodonín nás však přesvědčil (a doufám, že sebe také), že nelze spoléhat jen tak nepromyšleně, že „to“ musí vyjít a divák musí pochopit, oč autorovi šlo. Pak by ovšem nebylo možno představovat Otce jako ukřiže-

ného dogmatika a sekýraře a herci jednotlivých rolí by museli vědět, čím vlastně jsou jejich postavy vzhledem k fabuli hry; pak by se nemohlo stát, že by dvojice mladých manželů-vysoškoškoláků byla lidsky stejně nesympatická jako postava bývalé vedoucí pionýrů. Předpokládám, že si soubor skutečně před začátkem studování provedl rozbor hry. Je však třeba výsledky takového rozboru umět převést i na jeviště!

Ale obraťme tuto poněkud strastiplnější stránku. I v Napajedlích se uplatnilo přísloví „To nejlepší nakonec“. A tím nejlepším bylo představení Corinthových *Trojanů*, nastudovaných společně Divadelním odborem ZK Pal-Magneton v Kroměříži (vznamenáným Čestným uznáním ministerstva školství a kultury, nositelem vyznamenání Za zásluhy o výstavbu okresu Kroměříž) a Jedenáctiletou střední školou v Kroměříži. Režiséřům Miroslavu Nesvadbovi a Otakaru Lukáši se podařilo vytvořit inscenaci mimořádně vysoké úrovně, v níž herecké výkony zkušených (a známých) kroměřížských ochotníků i studentů místní jedenáctiletky splynuly ve vzácně vyrovnaný a působivý celek.

IV. přehlídka ochotnických divadelních souborů v Napajedlích ukázala dva závažné rysy dnešního ochotnického hnutí: společenské vědomí většiny souborů, projevující se urputnou snahou předložit svým divákům pokrokové myšlenky svého repertoáru nejsrozumitelnějším a nejpůsobivějším způsobem, a cestu za náročnější nemechanickou tvůrčí uměleckou prací na inscenacích.

PETR GRIMM

Takhle vypadá hlediště desítek ochotnických festivalů v přírodních divadlech. Náš snímek je z Kdyně, kde letošní festival zahajovali domácí Dietlovou komedií *Nepokojné hody svatě Kateřiny*

Jirásek ZK Nejdeckých pracujících uvádí Tylovu Drahomíru

VI. DIVADELNÍ FESTIVAL V NEJDKU

Dramatický odbor Jirásek ZK nejdeckých pracujících navázal na pětiletou tradici a připravil na počest 40. výročí KSC svůj již šestý ochotnický festival. Byl přínosem kulturnímu životu místního obyvatelstva a zúčastněným souborům přinesl nejedno poučení. V diskusích se hovořilo nejen o uměleckých problémech jednotlivých inscenací, ale i o práci s mladými ochotníky v souborech, úkolech ochotnického divadla na vesnici, o spolupráci ochotnických souborů s brigádami socialistické práce i se složkami lidospřávy a masových organizací.

Radostný byl zájem veřejnosti o festival — v řadách stálých návštěvníků jsme viděli mnoho nových tváří i celé kolektivy brigád socialistické práce a další přátele ochotnického divadla, ba i ty, kteří mají doma televizor. Tak např. 10 minut před začátkem festivalového představení Drahomíry jsem před kulturním domem napočítal na parkovišti 28 osobních aut.

Ve festivalové soutěži zvítězil domácí soubor s inscenací Krejčovovy úpravy Tylovy Drahomíry. Porota ocenila nový přístup souboru k ztvárnění klasického díla, vzornou režijní koncepci, jakož i herecké výkony a úroveň scénografické práce. Druhé místo získal za inscenaci Corrinthových Trojanů známý hornický soubor z Radnic, který nezůstal nejdecké divadelní veřejnosti nic dlužem ze své pověsti a zapojil do inscenace tolik mladých lidí, že jsme jim je až záviděli.

Další soubory už bohužel nedosáhly takové úrovně. Přístupovaly ke studiu her nadšeně, mnohdy za ztížených podmínek, ale po jejich představeních musela porota mluvit i o závažných nedostatcích v režijní a herecké práci, ba i o neznalosti textu a nesrozumitelné výslovnosti. Zbirožská inscenace Tylovy Pallčovy dcery nejedním rysem připomínala starou ochotnickou školu (ideové zaměření celé koncepce, práce režiséra s hercem), ze které by měli zkušení i snaživí zbirožští ochotníci už jednou vyjít na cestu novou, k novým formám práce socialistického jeviště. Známy rakovnický soubor zapojil do své inscenace Šestky z mravů mnoho mladých lidí. Zdá se však, že spolupráce zkušených ochotníků (a těch je přece v Rakovniku hodně!) s nimi ještě zdaleka nevyčerpala všechny své možnosti. Ani představení dramatisace Zápotockého románu Vstanou noví bojovníci souboru ze Souše u Mostu, očekávané s nevšedním zájmem a také nejlépe navštívené, nesplnilo zcela své poslání. Soušský soubor navštívil s touto hrou před delším časem Vídeň a zařadil ji do svého kmenového repertoáru. Spokojil se však s někdejší úspěchem, na představení dále nepracoval — a na dnešním výsledku jsme si mohli jen ověřit rychlý růst požadavků na úroveň ochotnické práce: to, co bylo včera dobré, dnes už nestačí!

Závěrem bych chtěl jménem nejdeckého souboru poděkovat všem, kdož se zasloužili o celkový krásný průběh našeho festivalu.
František Bydžovský

Velena (J. Bydžovská) z nejdecké inscenace Tylovy Drahomíry

Ochotníci ochotníkům

V květnu t. r. probíhala v Kostelci n. Č. I. přehlídka vybraných vesnických souborů Středočeského kraje. Kostelec n. Č. I. má již dlouhou tradici v pořádání těchto přehlídek. V roce 1950 byl tu poprvé uspořádán Divadelní máj, který byl pak v příchodních letech několikrát opakován. Původně okresní přehlídka vesnických souborů rozrostla se pod názvem Podlipanské hry v přehlídku vybraných souborů Podlipanské oblasti, zahrnující bývalých sedm okresů Pražského kraje (Ričany, Český Brod, Kutná Hora, Kolín, Poděbrady, Nymburk a Praha-východ) — a v posledních dvou letech v přehlídce krajskou.

Pořadatelé záměrně trvají na tom, aby u nich vystupovaly jen soubory vesnické, protože se domnívají, že prostředí i podmínky, za nichž se představení konají, vyhovují nejlépe právě vesnickým souborům. Poměrně malé město se širokým zemědělským zázemím je vhodným prostředím pro vesnické soubory, které tu nacházejí velmi srdečné přijetí a vyspělé divadelní obecnost. Další důvod, proč si Černo-kosteletci vybírají právě vesnické soubory, je v tom, že podle jejich názoru je třeba právě dnes věnovat vesnickým souborům všemožnou péči a pomoc. O této pomoci se sice často mnoho mluvívá, ale málo se udělalo. V Kostelci n. Č. I. umožňovali těmto souborům aspoň si zahrát na velkém jevišti a v příjemném prostředí a spojit vystoupení se školením a semináři, které již od počátku se staly jedním z typických znaků jak Divadelních májů, tak i Podlipanských her. V průběhu let, jak se hromadily zkušenosti, dostávaly i tyto přehlídky vesnických souborů nové rysy. Myslí, že v Kostelci n. Č. I. začali jako první hledat současnost v ochotnickém divadle nejen v repertoáru a jeho provádění, ale i ve vnitřním životě souborů, který se stále ještě přehlíží, ačkoliv je tolik důležitý pro výchovu lidí. Sotva kde jinde na přehlídkách, festivalech a soutěžích se ptají souborů tak podrobně na to, co dělají mimo jevištní práci, jak se soubory jako celky i jejich jednotlivci podílejí na výstavbě naší společnosti, ve veřejném a politickém životě. Zdá se, že právě tato stránka života souborů zatím nikoho zvlášť nezajímá, ale v Kostelci n. Č. I. se na to ptají velmi podrobně a nejen to, vypisují i soutěž o nejlepší výsledky této činnosti. Je zajímavé studovat zprávy a výkazy, které soubory předkládají, výkazy o brigádnických hodinách, o zlepšeních veřejných zařízení, které soubory na vesnici provádějí z výtežku své divadelní činnosti, o funkcích, které členové zastávají v lidospřávě, politických stranách a masových organizacích, o prospěchu a úspěších ve studiu i na pracovištích, o novátorech v řadách ochotníků atd. Vidíme pak tyto soubory v jiném a věru že sympatickém světle. Vidíme, že to není jen divadlo, které spojuje tyto lidi, ale celý poměr k dnešku, k současnosti, k jeho prudkému budovatelskému tempu. Jsem přesvědčen, že po této stránce značná část vesnických souborů může být příkladem souborům městským, stále ještě se utápějícím v honbě za uměleckým úspěchem za každou cenu. Možná, že vesnické soubory právě tím nám ukazují nový pohled na funkci ochotnického divadla v dnešní době, funkci, kterou si obvykle ne právě nejlépe uvědomujeme.

A ještě v jedné věci mohou být účastníci Podlipanských her příkladem souborům ostatním, zejména městským. Myslí tím společenskou stránku jejich vystoupení na přehlídce. Nebudeme si zastírat, že po této stránce nebývá vždycky všecko v pořádku. Stávalo se leccos, o čem je lépe promlčet. Na Podlipanských hrách je každý soubor, ať chce nebo nechce, účasten soutěže o nejlepší a neukázněnější vystupování na přehlídce. Jde o to, aby si ochotníci zvykli kázní, slušnému chování, aby se naučili přijímat kritiku bez rozčílování a hněvu. To vše se také na závěr přehlídky hodnotí

a nejlepší soubor získává čestnou cenu. Letos ceny pro obě soutěže věnovalo ministerstvo zemědělství. Rádi konstatujeme, že chování vesnických souborů na přehlídce v Kostelci n. Č. l. bývá až na řídké výjimky vždycky vzorné. Výjimky, které se vyskytnou, jsou typicky stejné. Bývají to soubory poloměstské, přinášející si mnoho z nectností, které odkoukaly od tzv. velkých městských souborů: přehnané sebevědomí, samolibost, povýšenost a neschopnost přijímat kritiku. Tím nápadněji pak vyniká prosté, přirozeně ukázněné chování vesnických divadelníků, pro něž vystoupení na přehlídce není nepřijemnou povinností, ale ctí, které si skutečně váží. Dopisy, které od svých přátel dostáváme ještě po letech, jsou dojemně vroucím nadšením a bezvýhradným díkem za přijetí, jehož se jim u nás dostalo.

Podlipanské hry se konečně snaží dát hlubší smysl patronátům, které se v poslední době i na větších přehlídkách stávají stále více formální záležitostí. Pořadatelé organizují pro delegace vzorných JZD a pracovníků státních statků, které se soubory přijíždějí, besedy s místními družstevníky, spojené s návštěvou zařízení vzorných i zaostávajících JZD v okolí. Besedy zejména letos měly živou účast a velmi dobrou úroveň, a zkušenosti, které byly takto navzájem získány, přinášely nesporně užitek oběma stranám.

Podlipanské hry jsou podle představy pořadatelů přehlídkou vesnických souborů. Vesnickým souborem při tom míníme ovšem soubor z místa, jehož obyvatelé se žijí převážně zemědělskou prací. Domníváme se, že tam především musí

býti zaměřena naše pomoc. Máme ovšem také soubory tzv. vesnické, tj. z menších osad při velkých závodech a na periferii měst. V podstatě to jsou soubory městské, u nichž podmínky rozvoje jsou nesrovnatelně snazší právě tou blízkostí kulturních a politických středisek. Jejich úroveň bývá také pravidelně vyšší, než u souborů čistě vesnických. Na IV. Podlipanských hrách jsme viděli některá představení, která snesla již přísné měřítko. I když je správné, že i těmto souborům se dává příležitost vystoupit na krajské přehlídce menších souborů, přece jen se domníváme, že výběr účastníků pro příští Podlipanské hry se musí zaměřit především k naší vesnici. I za cenu nižší reprodukční úrovně. Vesnické soubory potřebují pomoc po všech stránkách, i v tom směru, že se jim v širší míře poskytuje příležitost zahrát si na cizím jevišti a před neznámým, ale vděčným obecnstvem. Jen tak v nich vyroste zdravá jistota a sebevědomí, které jsou nezbytným předpokladem jejich růstu. A nám záleží na tom, aby rozdíl mezi soubory městskými i vesnickými zmizel co nejdříve, aby z vesnic přicházely soubory, které zasáhnou pronikavě v soutěžích celostátního významu. Bude tomu tak, a my k tomu chceme přispět svou malou hřívnou.

A konečně: Podlipanské hry jsou darem ochotníků ochotníkům. Jejich organizátory jsou městští ochotníci, kteří chápou politickou závažnost kulturní pomoci vesnici. Soudím, že i to je nový a zajímavý rys Podlipanských her.

Dr. JOSEF MEŠEJDA

ČERNČICE jsou vlastně velmi půvabným předměstím Loun. Společným dílem obětavých občanů bylo zde vybudováno jedno z nejkrásnějších a nejhodnotnějších přírodních divadel v republice. Hlediště pojme 1500 diváků, jeviště je velmi dobře technicky vybaveno, výborná akustika, šatny pro herce budou brzy přepychové. Součástí divadla jsou restaurační a klubovní místnosti, kde mohou hostující soubory současně nocovat.

Letos již po třetí se zde uskutečnil ochotnický festival — III. černčická divadelní přehlídka, v jejímž programu návštěvníci z celého okolí zhlédli v provedení domácího souboru Zeyerovu pohádku Radúz a Mahulena, plzeňská Medika zahrála Zvonův Tanec nad pláčem, lounští ochotníci uvedli Shakespearův Sen noci svatojanské, rakovníčtí Drdovy Dalskabáty a pražští (Bozděch, Vršovice) Tylovu Fidlovačku. Hodnotný repertoár ještě doplnili Stroupežnického Naši furiant i dvě inscenace pro děti: Dismanova Tři medvídka a novinka Zdeňky Horynové Moudrá ševcová.

Tato nepohádková hra pro děti má, myslím, všechny předpoklady dosáhnout na ochotnickém jevišti stejného ohlasu, jako Zkoušky čerta Belínka. V jediné scéně odehraje 8 postav (z toho 6 ženských) veselý příběh, čerpaný zčásti z pověstí Radnicka, jehož jádrem je výchova tří rozmazlených dcerek selky Stědříčkové. Moudrá ševcová, krásný typ lidové ženy, odnaucí je šišláni a různým jazykovým nectnostem a

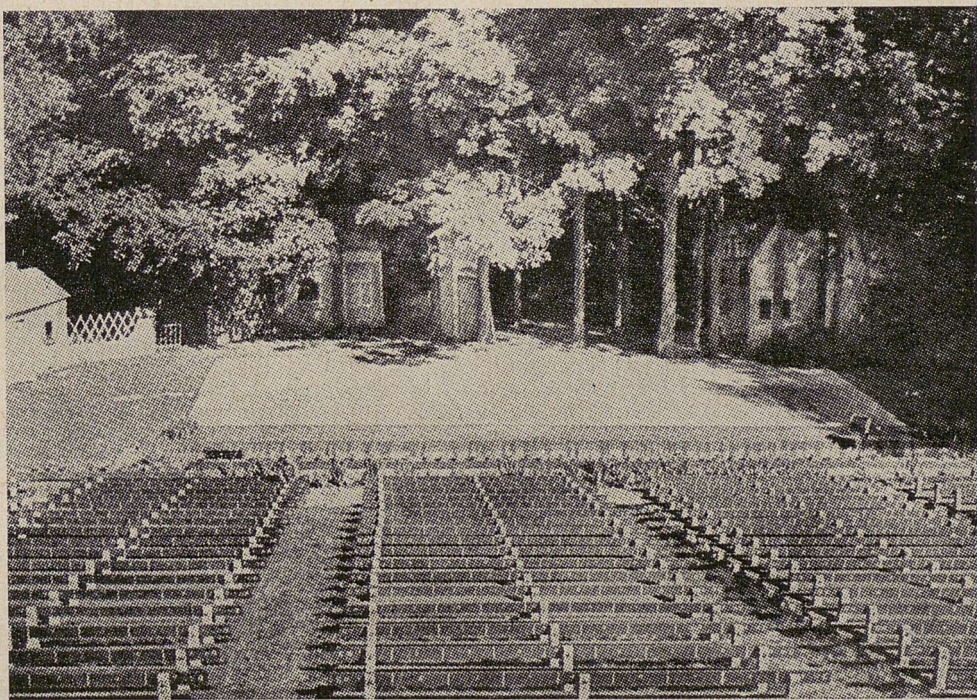
VE VŮNI ČERNČICKÝCH LIP

současně se správnou mluvou rodí se v nich lidské vlastnosti. Premiéru této hry uvedla plzeňská Medika (vyspělí herci hráli s chutí, inscenace však postrádala větší režijní pracovitost), kterou jsme na festivalu současně viděli v úspěšné inscenaci problematičké Zvonovy hry Tanec nad pláčem.

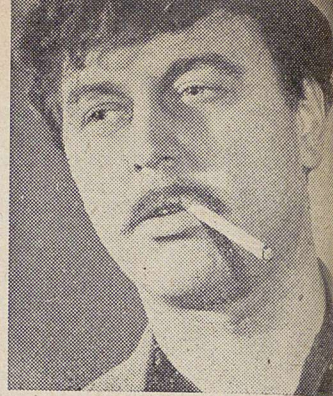
Při této příležitosti jsem poznal jednak černčické publikum, inteligentní, náročné, divadelně vyspělé, jednak černčické pořadatele, jimž je spravedlivě vzdát nejvyšší uznání, ať již jde o technické pracovníky nebo organizátory z Národního výboru. Jsem přesvědčen, že by si Černčičtí zaslou-

žili, aby se jejich přírodní jeviště stalo dějištěm krajské nebo mezikrajské přehlídky. Již delší dobu pocítujeme v hnutí potřebu prodiskutovat složitě problémy hraní divadla v přírodě — a zde by k podobné přehlídce byly všechny předpoklady!

J. BENEŠ

Dějiště černčických divadelních festivalů

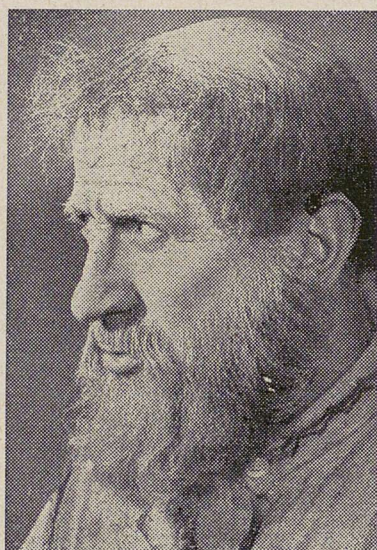

1

2

3

4

9

10

11

Maska v ruském realistickém dramatu

RUDOLF
KUREL

„NOVINKA“ Z KLASICKÉHO ODKAZU

Spolek mladých, jedna z myšlenkově nejzávažnějších her Ibsenových, neměla na našem jevišti příliš šťastný osud. Od svého vzniku v sedmdesátých letech minulého století byla tato jediná Ibsenova veselohra pro naše jeviště neznámá. Divadla zřejmě odrazovala i přílišná rozměrnost původní verze, téměř dvojnásobná než je obvyklá délka divadelního večera, epická rozvleklost, množství epizodních postav a úzce dobových narážek. To vše jí proto zařazovalo spíše do literatury jako knižní drama. Aby bylo toto neprávem opomíjené Ibsenovo dílo hratelné, sloužilo praktické divadelní potřebě, neobešlo se bez velmi podstatných dramaturgických úprav, které se soustředily jednak k tvarovému zcelení a zkoncentrování textu (úprava stahuje původních pět aktů do tří, eliminuje podružné a příliš lokální dějové a myšlenkové motivy), a jednak ke zdůraznění oněch myšlenek, které posunují smysl hry k současnosti: k aktuálnímu srovnání s dnešními metodami buržoazních politiků, s jejich zneužíváním hesel o lidu a pro lid, z jehož důvěřivosti těží ve svůj prospěch. Takový byl hlavním záměr této úpravy, jež směřuje k naplnění hesla: „Promlouvat divadlem k dnešku!“ Rozhodně patří do našeho současného repertoáru — pokud za současný mylně nepovažujeme *pouze* repertoár her se současnou tematikou, napsaných v současné době. Vždyť to by znamenalo nepochopení jedné ze základních otázek našeho přístupu ke klasickému odkazu, jak se o něm právě nedávno hovořilo na celostátní konferenci o klasice v Kutné Hoře.

Režijní rozbor začneme hlavní postavou hry, jíž je nepochybně advokát Stensgaard. Je hybným duchem komedie, rozproudil stojaté vody v obci a teď v nich pluje, ba co víc — křížuje, nastavuje plachtu vždy právě tomu nejpříznivějšímu větru. Nemáje jiného přesvědčení krom svého osobního prospěchu, nemůže než

jednat podle toho. Být v pravou chvíli nesmiřitelně zásadový a v pravou chvíli patričně přizpůsobivý, a tvářit se vždy nesmiřitelně zásadově, to je způsob jednání, na který vsadil tento lidský typ.

Toto je sice jádro hlavní postavy Spolku mladých, ne však postava celá. Advokát Stensgaard při tom všem není totiž chladným matematikem, jenž s břitkou rozvahou jde přímo za svým cílem. Ne nadarmo byl označován norskou kritikou Peer Gyntem — politikem. Je z lidí, kteří dovedou strhávat nejen druhé, ale i sebe. Dojímá se, dovede být na sebe hrdý a po založení Spolku mladých je dokonce silně pohnut. Nadchnul sám sebe. A dokáže i bezprostředně reagovat na okamžitou situaci, sázet na momentální kartu, riskovat, zahodit dosažené pro novou, větší příležitost. Je v něm tedy i kus fanfarónské romantiky. — Nové okolnosti, které se mu staví v cestu, nutí ho stále znovu a znovu měnit zásadně stanoviska. To je také hlavním zdrojem komického účinku hry, nicméně to však postavu advokáta Stensgaarda nikterak neposouvá do polohy snad jenom veseloherní. Není jen veseloherním panáčkem, jehož lze smíchem odbýt, odhalit a vyřídít. Je to nezmar, nesmiřitelně houževnatý tvor, neodraditelný, protože beze studu, bez vnitřních zábran. Ze scény mizí poražen, prohlédnut ostatními postavami a dávno diváky, a přeče za ním zní Lundestadovo: „Jen pozor, pánové! Za deset, patnáct let bude Stensgaard sedět ve sněmovně nebo ve vládě — a možná, že v obojím najednou.“ A tu si diváci musí s hrůzou uvědomit, že je to vlastně velmi pravděpodobné. Teprve potom byl Stensgaard odhalen ve vší své společenské nebezpečnosti.

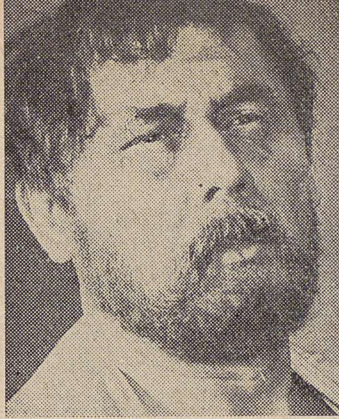
Z druhého konce tohoto kouta politické džungle se tiše dívají oči statkáře Lundestada. Starý lišák politického hvozdu velmi

5

9

7

8

Mistrovské dílo slavného klasika ruského realismu, Maxima Gorkého Na dně, je svými charakteristickými typy jednotlivých postav doslova počátkem pro maskéra.

Před námi dnes leží řada snímků z inscenace souboru OB Praha-Zižkov a jen u některých portrétů můžeme vyjádřit uspokojení nad maskérským zpracováním. Ovšem nelze opomenout jeden důležitý faktor, který ovlivnil výsledek maskérské práce: techniku těchto divadelních snímků. Snímky jsou pořízovány ve chvatu a bleskovým světlem, které silně, až nevýtvarně vypálí detaily masky a na druhé straně s naturalistickou ostrovní zachytí nedůležité a škodlivé podrobnosti.

U portrétů Vasilisy a Nastí (č. 1—2) nejsou celkem problémy, účes i vlásenka dobře nahrazuje přírodní vlas, tvarem i technicky jsou spjaty s tvářemi i formou hlavy. Líčení není pronikavé, zapadá a souvisí s anatomii tváře, podtrhuje výraz očí i rtů v mezích představy.

Maska Barona (3) je charakterizována pouze lepeným, neholeným strniskem. Škoda, že se v masce neobjevil některý prvek, který by charakterizoval třeba zlomkem „barona“.

Např. Kačalov použil jako „torzo“ šlechtického výrazu řídký knír, který nasliněným prstem protahuje do špic.

Vaska Popel (4) nemá ve své tváři nic mimořádného, jde o celkově přirozený výraz, snad nepečlivě oholený obličej, pod nosem menší, trochu frajerský knír.

Vousy u Bubnova (5) nesou znaky technické nedokonalosti, zvláště v detailu ucha je zjevný cizí nezakrytý materiál. Hercova tvář pak sama nepotřebovala mimořádné maskérské zásahy.

Tvář a hlava Tatara (6) je na snímku z pravé poloviny úplně plochá vlivem bleskového světla, které vymazalo jakoukoli podrobnost. Pro masku je použito latexové gumové hlavy s porostem černých vlasů. Latex, který byl již staršího data, nepřilnul dokonale, takže místy se krčí a odlepuje. V detailu oční klenby zapadají oči pod vlivem latexu příliš do hloubky, obočí je lepeno z ruky a přibarveno. Celkově maska bez vousů vychází (jak to ostatně má být vždy) z vlastní tváře představitele, pouze je plasticky barevně zpracovaná.

Satin (7) a jeho maska nesou typické znaky, které charakterizují tuto postavu, a to

vlásenku, vous, plastické líčení. Velmi dobře provedený a zpracovaný vous i vlásenka dokonale navazují na hercovu tvář, splývají organicky s výraznou hercovou tvář. Maskérská práce sama pak je dokladem dokonalého využití světla a stínu v plastice tváře. Světlo a stín má své přesné místo i dokonalé vytracení. V celé masce není nic, co by rušilo nebo neslo znaky diletantismu.

Maska Herce (8) je na snímku dosti nevyraznou a neplastickou studii maskérské práce. Vlásenka je v okrajovém detailu ucha nepečlivě zpracovaná. Vous je jednoduchým nalepením z ruky zpracován jako strnisko. Oči jsou neplasticky prostínovány, partie úst i čela rovněž postrádá jakoukoliv plasticitu.

Masky Kostyleva, Luky i Křivonosky (9, 10, 11) jsou v mnoha detailech příliš odrazem nepečlivé maskérské práce. V detailech např. vlásenky jsou nepečlivě přilepeny a upraveny, nedobře zalíčeny a příliš silně připomínají povrchní (nebo spěšnou) práci. U Kostyleva partie úst a chrupu, krk prozrazuje mládí představitele. Představitelé Luky a Křivonosky jsou starší svým typem, takže líčení se omezilo na nejmenší míru.

přesně věří, v čem je mu nebezpečný mladý dravec. Nikoho nesmí mýlit jeho ústupnost; nevzdá se bez boje a má mocnou zbraň, s níž tentokrát ještě vystačí — svou zkušenost. Nespěchá. Čeká, až se Stensgaard utancuje sám. Jen tu a tam se čas od času vynoří, aby přesně vedl svou ránu, vždy zahleděný o kus dál než ostatní. Postava textem vlastně nerozsáhla a zdánlivě nevybojně ustupující do pozadí. A v tom je právě Lundestadova praktická síla: z pozadí se nejlépe řídí běh věcí. — Dá se říci, že Lundestad je vlastně ve všem pravým opakem Stensgaarda; diametrálně se od sebe liší, společenským postavením, lidskými vlastnostmi, metodami politického boje, jejich zájmy jsou zcela protichůdné — a přece vystupují jako spojenci.

Dalším politickým činitelem je životní zkrachovanec tiskař Aslaksen. Loví v nejspínavějších stokách tehdejšího politického života a mravně chátří pro svůj zmařený život: zůstal jen mužem, jehož nechávají stát u dveří. Sám bez vši mravní hodnoty má ve svých novinách významnou možnost ovlivňovat veřejné mínění.

Ironický stařík Daniel Hejre umí být nanejvýš nepříjemný tím, jak využívá své svobody slova a s rozkoší říká naplno nepříjemné

pravdy lidem do očí a připravuje jim tak horké chvíle. Bez ohledu na konvence společenského styku odhaluje pravé nízké záměry za jednáním, jež se chce tvářit ušlechtilé. Každému vidí na dno duše — jenom sobě ne. Všechny a vše zbavuje svatozáře, avšak sebe samého marně idealizuje.

Komoří Bratsberg, ctihodný a ctěný pán, jenž programově hlásá ušlechtilost, je ve hře často stažen do situací, uvádějících v pochybnost tuto hodnotu, jež by chtěla být tak neotřesitelnou. Když je však do náležitě hloubky odhaleno jeho myšlení — zejména v dialogu s Monsenem — nemůže být divák nad Bratsbergem v pochybách.

Bylo by lákavé rozepsat se ještě dále o jednotlivých postavách a hledat například, v čem postavka Selmy je předobrazem příští Nory atd. Avšak i těchto několik poznámek dá souborům jistě alespoň základní orientaci pro další vlastní tvůrčí práci na této hře. Hlavně je třeba při studiu hru dále promýšlet od detailů k celku a zpět od celků k detailům, nalézat vzájemné souvislosti a snažit se zachytit je v přesných jevištních tvarech. Není to lehké; ostatně inscenovat Ibsena není nikdy lehké. Ale stojí to za námahu!

J A R O S L A V B E R Á N E K

Vážení čtenáři,

náklad našeho Ochotnického divadla je tč. úplně rozebrán. Rádi Vám oznamujeme, že v příštím roce budeme moci zajistit pravidelnou dodávku časopisu dalším zájemcům. Zvýšení nákladu je však omezené a proto Vás žádáme, abyste upozornili zájemce na nutnost urychlené objednávky časopisu u poštovního úřadu nebo přímo u poštovního doručovatele. Tohoto oznámení lze použít jako dokladu pro jednání s pracovníky Poštovní novinové služby ve Vašem bydlišti.

Vaše redakce

Dopis začínajícímu metodikovi

Milý soudruhu,

byl jsem velmi překvapen i potěšen, že nastupuješ v osvětovém domě místo metodika pro LUT. Nějak velmi rychle uběhly ty dva roky, co jsem Tě poznal na krajské divadelní přehlídce, tehdy ještě jako posluchače osvětové školy a zaniceného ochotníka. Proto věřím, že jako metodik vykonáš pro rozvoj lidové umělecké tvořivosti poctivý kus práce.

Přivedla mne však do rozpaků Tvoje žádost o radu, jak si v nové činnosti počínat. Píšeš, že se na mne obracíš, protože prý jsem měl možnost, hlavně na úseku ochotnického divadla, poznat i hodně profesionálů, jejich pracovní úspěchy i způsoby práce. Že snad tedy bych Ti mohl aspoň pro počátek nějak poradit.

Reknu však popravdě, že právě proto, že jsem se v ochotnickém světě seznámil s velkým počtem zajímavých lidí, se vůbec neodvážuji vytvořit jakýkoliv univerzální recept, o němž žádáš. Umělecká tvůrčí práce je činnost příliš rozvětvená a specifikovaná zájmy, vyspělostí, případně i regionálními podmínkami. Proto rozhodně ji nelze schematicky koordinovat, rozvíjet a zkvalitňovat úředními oběžníky nebo statistickými výkazy. Ve statistickém amatérském kolektivu jsou lidé nejrůznějšího vzdělání od obyvatelů zapadlé horské vsky až po vyhraněné intelektuální skupiny ve velkých městech. Od nadšenců, kteří přinášejí i značné osobní a hmotné oběti až po

sebevědomé poloprofesionály, kteří zde často nacházejí dobrý zároj snadných výdělků. Tato široká škála ukazuje, že podmínkou plodné metodicko-poradní spolupráce je především citlivá psychologie a zkušenosti, získané vlastní praxí.

Přesto však Tvoje neobvyklá žádost a ještě víc odpovědnost, s níž k novému úkolu přistupuješ, mne svádějí k tomu, abych se pokusil nastínit několik zásadních hledisek, které v očích ochotníků (a to podtrhuji) vytvářejí dobrého metodika. Předpokládám, že Tvoje pracovní náplň je vyčerpávajícím způsobem obsažena v organizačním řádu osvětového domu a také jsem si vědom toho, že můj pohled bude zúžen pouze na zkušenosti ochotnického pracovníka. Domnívám se však, že ochotnické divadlo svou staletou tradicí, myšlenkovou závažností, společenským posláním i velkým počtem svých přívrženců je v současné lidové umělecké tvůrčivosti oborem nejzávažnějším a nepochybuji o tom, že i v Tvém pracovním programu mu bude věnována nejpodstatnější část.

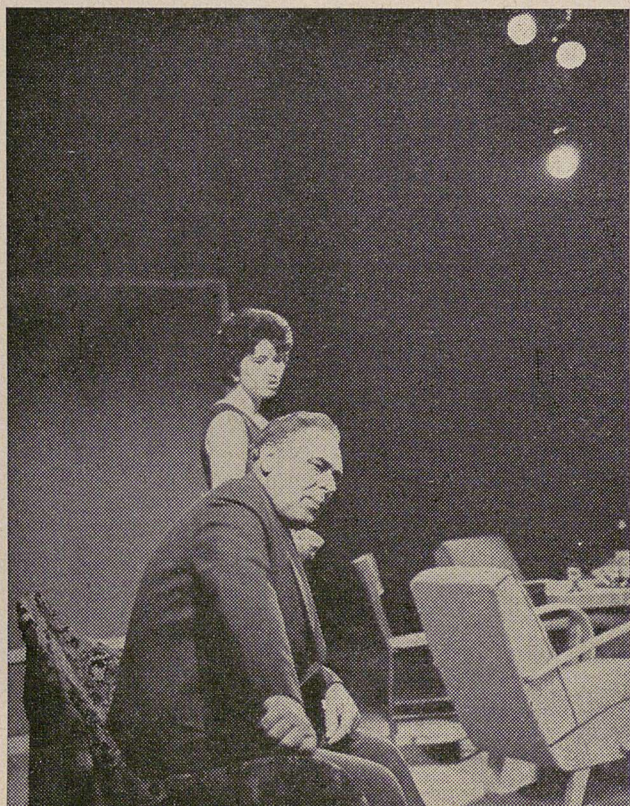
Nejdůležitější je, aby každý metodik LUT měl ke svému povolání vřelý a bezprostřední vztah. Aby je opravdu miloval. Představil si, že ochotníci často hrají své divadlo za velmi obtížných podmínek. I když nemám rád silná a patetická slova, dá se zde hovořit o skutečně svatém nadšení. — Vidíš, teď jsi se usmál. Vzpomněl sis, jak to často u mnohých „nadšeneckých“ souborů na představení vypadá. Jenomže

ani tehdy se nesmíš usmívat. Poznáš, že často i tyto soubory si samy uvědomují své nedostatky, ale nevědí, jak z nich ven. Je to paradoxní, ale většinou právě tento stav mnohdy vede k přehnané nedůtklivosti. A potom i náznak sebemenší povýšenosti, přehlížení nebo shovívavosti může vyhloubit nepřekročitelnou propast.

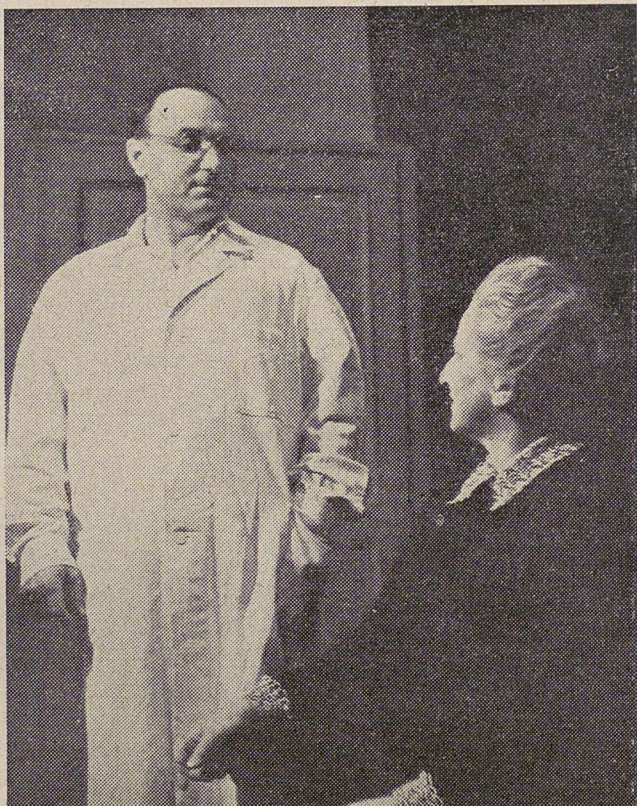
Myslím, že Tě ani nebude třeba zvláště upozorňovat na druhý kámen úrazu mezi metodiky a soubory, který se bohužel stále ještě nezřídká vyskytuje. Někteří pracovníci osvětových domů si doposud nemohou odvyknout vyjadřovat se o ochotnické práci s náramným despektem a speciálně o svém obvodu prohlašují, že u nich... škoda mluvit. Nehledě k tomu, že je to nedůstojné a společensky — mírně řečeno — málo taktní, dávají tito metodici své vlastní práci neslavné vysvědčení. Víš sám, že v profesionálním umění se při kritikách a rozborech mnohdy nemůže postupovat v rukavičkách. Někdy je i v zájmu věci se opravdově poprat. Zadržuji — v zájmu věci. V našem případě se však většinou jedná o arogantní a snobsky povýšené chování, kterým pravděpodobně pracovník chce naznačit, že on je v umění stvořen k něčemu daleko vyššímu a zatím... Nestranný závěr si již snadno uděláš sám.

Ale přejdeme k problému daleko podstatnějšímu a pro další kvalitativní rozvoj ochotnictví rozhodujícímu — ke kritice ochotnických představení, nebo ještě lépe — ochotnické kritice.

Fenner (K. Kratochvíl) a Markéta (J. Čiháková) z radnické inscenace Trojanů

Matka (J. Drážilová) a Ondřej (J. Chudomský) z Čapkovy Matky. Soubor OB ve Starých Ždánicích

Zde jsme ještě nedokázali vypracovat syntézu kritérií, která by dostatečně postihovala umělecký a specifický společenský význam ochotnické práce. V porotách dnes zasedají vedle ochotníků i profesionální divadelníci a metodici. Někdy se stává — a hlavně, když jde do tuhého — že tito pracovníci ve snaze drtivě dokumentovat správnost svých názorů sesypou na hlavu nebohého souboru tolik pádných a často i absolutně pronesených argumentů, že ze souboru vyrazí nejenom dech, ale i chuť do další práce. Na případné výtky potom namítají: „Prosím vás, to u nás, v divadle, do berem ještě víc od podlahy. Ti ochotníci jsou tak nedůtkliví...“ Jsou nedůtkliví. Protože hrají z lásky a touhy vytvořit po denní práci něco pěkného. Při kritice nedostatků v zaměstnání jsou jistě daleko přístupnější.

Pracoval jsem jednou v krajské porotě s jedním profesionálním divadelníkem. Svému řemeslu rozuměl. Jednou také tak rozsypal soubor a potom mně dokazoval, že to ještě nic není. Abych prý přišel k nim do divadla a tam teprve uvidím, jak se provádí a přijímá kritika. Jeho by taková hloupost nemohla rozčítit. A když to ochotníci nemohou pochopit, nemají hrát. Náhodou jsem zjistil, že je filatelistou. Nenápadně jsem druhý den při obědě stočil řeč na filatelii a dokazoval, že nechápu, jak někdo může sbírat známky. K muzejním účelům, to snad ano, ale pachtit se po tom, abych získal třeba anglickou známku z roku 1937, která omylem má o dva okrajové zoubky víc — to nechápu. A hle, můj stále klidný přítel, s nímž nehnuły divadelní kritiky, se najednou rozčítl, poctil

mne několika ne právě lichotivými metaforami a prohlásil, že filatelii vůbec nerozumím. V tom měl pravdu, protože nikdy jsem se o známky dvakrát nezajímal, ale také nic proti filatelistům nemám. Chtěl jsem pouze zjistit, zda i tento poklidný divadelník se rozčítl, když se sáhne na jeho koníčka. Pokud si vzpomínám, ani tenkrát ve svém rozhořčení oběd nedojedl. Samozřejmě nechci touto historickou říci, že ochotníci se nemají vůbec kritizovat. Jde mi však o citlivý a taktický přístup k tomuto úkolu.

Prověrkou metodikovy schopnosti je jeho spolupráce s poradním sborem. Není lehké dobrý poradní sbor vytvořit, ještě obtížnější je zaktivizovat jej k účelné práci, ale ze všeho nejtěžší je dosáhnout vzájemných harmonických vztahů, splynout s ním v jediný nadšený pracovní kolektiv. Často jsem slyšel od metodika radostná slova — „Já mám poradní sbor. Můj poradní sbor pracuje“. Zřídka však byla řečena věta — my v poradním sboru pracujeme. A přece jedině v ní je perspektiva žádoucího příštího rozvoje a demokratizace správy lidové tvořivosti.

Vím, že pro metodika není příjemné komplikovat si svou obtížnou činnost přibráním celé řady spolupracovníků z poradních sborů. Z jeho subjektivního hlediska to v každém případě znamená celou řadu dalších úkolů navíc. Poznám sám, kolik jediná schůze předsezení poradního sboru Ti přinese nové práce, nepředpokládaných návrhů, intervencí a administrativní agendy. Je to jako v té bajce. Nejprve metodik shání, vytváří a burcuje poradní sbor — a poradní sbor se pak odvděčí tím, že proháňá metodika.

Zpočátku většinou musí metodik poradní sbor vychovávat, usměrňovat nezdravé tendence, naučit členy věcně uvažovat v mezích plánu a finanční únosnosti, prosazovat pokrokové prvky. Nu, a později... Zeptej se těch, kteří s dobrými poradními sbory již úspěšně pracují. Problémů i naléhavých úkolů je pojednou tolik, že všichni mají plné ruce práce.

Mnohé osvětové domy však takticky vytvářejí poradní sbory jen tak, pro okrasu nebo chceš-li, jako formální organizační součást. Ustaví je a svolávají jednou, nejvýš dvakrát do roka. Je to tak pohodlnější, divadlo se stejně hrát bude, o jeho kvalitě se statistické výkazy nepodávají a je to tedy takto jednodušší. „U nás prostě pro to nejsou podmínky a máme i tak plno jiných starostí.“ Jak Tě znám, věřím, že Ty takový nikdy nebuděš.

Jak tedy má z hlediska ochotníků vypadat dobrý metodik? — Vidíš, že i při vši snaze se mně nepodařilo jeho vlastnosti dostačujícím způsobem definovat a přesně určit. Spíš jsem ho vořil, jaký by být neměl. A přece znám dost těch, které ochotníci mají velmi rádi, které vždy mezi sebou vítají, jejichž rady a pokyny ochotně respektují. Proč? Protože jsou jejich. Patří k nim stejnou láskou k divadlu, opravdovou a poctivou snahou pomoci všude, kde je to třeba, radostí z drobných i velkých úspěchů.

Věřím, že i Ty budeš jedním z nich. Nestane se to hned, ale teprve časem, naplněným obětavou prací. A do té Ti přejí hodně síly a trpělivosti.

Tvůj
MILOSLAV JURÁK

HLEDEJME NOVÉ CESTY

Ochotnictví má kořeny v daleké minulosti. Patří k charakteristice naší národní mentality. Nemusíme se proto obávat o jeho bytí? Cítím, že se nemůžeme spoléhat jen na touhu po uměleckém vyžití. Myslím, že musíme včas hledat nové cesty, abychom křečovitě neudržovali něco dávno přežitého.

Přibývají televizní antény, biografy rozšiřují své programy, rozhlas častěji vysílá divadelní a estrádní pořady, tisk rozšiřuje svou základnu a profesionální divadla jistě budou zvětšovat zájmové oblasti.

Toto vše stojí proti nám. Čím pracujeme my? Bojujeme s nedostatkem času na nácvik, nedokonalou technikou, nezájmem mládeže a ještě s dlouhou řadou podobných NE. Časem musíme podlehnout přesile! Je to nutné?

Bylo by to nutné, kdybychom tvrdošíjně šli starou cestou. Ze svých „nepřátel“ musíme udělat spojence. Není to těžké. Vždyt máme společný cíl: kulturou zušlechťovat člověka!

Přestože ochota je zázračné slovo, mnohdy opravdu nestačí. V blízkosti velkých měst, kde si lidé do divadla zajedou, by se činnost ochotníků mohla změnit úplně. Všechny jsoucí kulturní akce přijímá divák pasívně. Jako proti-

váhu poskytneme aktivní kulturní projev. Potom se nemusíme bát o návštěvu. „Hrátky mládeže“ jsou velmi pěkná forma této zábavy.

Měli bychom zřizovat ochotnické klubovny a dokonale je technicky vybavit. Společným poslechem, diskusí o zhlédnutém nebo studiem recitace začneme život v nich. Cílem nebude závěrečné jevištní vystoupení, ale radost z nácviku, z vlastního přednesu nebo z pohovoru o uměleckém díle. Musíme přesvědčit členy, že studiem divadelního textu obohacujeme především sebe. Přejímáme ušlechtilé myšlenky a nabýváme jazykovou a pohybovou obratnost. Později se může přejít k drobným scénkám.

Životem v klubovnách by vznikla široká základna ochotnických pracovníků. Kulturní klubovny by sloužily hlavně mládeži. Nezdíráme-li podobné společenské místnosti brzy, budeme těžko dostávat mládež z hospod a kaváren k ušlechtilé zábavě. Dospělí se ztratí do svých domovů a vzájemně se odcizíme.

Velké závody mají své podnikové kulturní klubovny. Jejich soubory jsou právě touto vnější možností stmeleny. Těchto kluboven je málo. V menších městech a na vsích se o něčem podobném ani nezdá. Agitační střediska klubovny nemohou nahradit. A právě na venkově je tolik, opravdu tolik potřeba obohatit zájmy člověka o kulturu.

Vlasta Tuzarová

NA ZÁVĚR divadelní sezóny 1960—61 sešli se ochotníci z 32 divadelních souborů okresu Gottwaldov, aby zhodnotili svou celoroční práci a vytyčili další perspektivní úkoly.

Po územní reorganizaci zvětšil se náš okres o mnoho dalších obcí a tím se rozmnožily i řady ochotníků a zvětšil se počet divadelních souborů. Celkem máme v okrese 74 ochotnických souborů, z toho 62 v kategorii A, 8 v kategorii B a 4 v kategorii C. Ode-

lem s. Stanislavem Holubem. Svou pomocí nám přinášeli bohaté zkušenosti a dávali nové podněty k další práci. Chceme ještě více a těsněji připoutat naši ochotnickou práci k jejich uměleckému kolektivu, abychom šli společnou cestou za socialistickým divadlem.

Velmi podrobně se zabývala okresní konference hlavními úkoly ochotnického divadla, proklamovanými na jubilejním XXX. Jiráskově Hronovu. Vše-

GOTTWALDOVŠTÍ OCHOTNÍCI SNĚMOVALI

hráno bylo celkem 342 představení, která navštívilo 70 340 diváků. Tato bilance nás velmi těší a naplňuje dalším nadšením pro ochotnickou práci, ovšem také zavazuje k ještě větší zodpovědnosti v řízení práce jednotlivých souborů.

Nově utvořený poradní sbor si vytyčil hlavní úkol zajistit organizačně sepestí všech souborů v jeden celek pomocí nově utvořených 8 okrsků. Zde mělo být soustředěno veškeré dění divadelních souborů a odtud systematicky řízeno. Musíme však konstatovat, že tato velká snaha poradního sboru se nesetkala s patřičným ohlaselem v řadách ochotníků a tím nebylo dosaženo zamýšleného cíle. Proto okresní konference odhlasovala nové uspořádání okresu a snížení počtu okrsků pouze na 5, aby bylo možno využít těch nejobětavějších a pak pomalu zařadit do práce další a další. Věříme, že se nám to v letošní sezóně podaří a tím dosáhneme dokonalého stmelení všech souborů v celém okrese a lepší možnost řízení jejich práce.

Výsledky naší práce v uplynulé sezóně se promítly ve dvou okresních přehlídkách pro vesnické soubory v Lukově a pro vyspělejší soubory kategorie B ve Vizovicích. Obě přehlídky měly dobrý repertoár. V Lukově sehrál soubor OB Poteč Dalskabáty, hříšná ves, soubor OB Horní Lhota Kutnohorské havíře a soubor OB Velíková Kristinu. Ve Vizovicích předvedly tři nejlepší soubory letošní soutěže v kategorii B své inscenace: soubor ZK Mez Brumov Sylvu, soubor OB Lukov Stromy umírají vstoje a soubor ZK TON Fryšták Trojany. Naše nejvyspělejší soubory kategorie C a ochotnickí přátelé z Kroměříže a Kyjova přispěli svými inscenacemi k dobrému průběhu divadelního festivalu v Luhačovicích.

Z dalších dobrých výsledků naší práce nutno vzpomínat účasti souboru ZK Svit na přehlídce v Krnově, kde získal první místo se hrou Liška a hrozny, a souboru ZK Stavbařů na krajské přehlídce v Adamově se hrou Jezero Ukereve. Všemi těmito přehlídkami jsme ještě více rozproudili ochotnickou krev v žilách našich souborů a podnítli je k další práci.

Je radostnou skutečností, že při této naší divadelní práci nám velmi ochotně pomáhali naši dobří přátelé — profesionální umělci — členové Divadla pracujících v čele s uměleckým ředite-

chny body se stanou hlavním vodítkem další naší práce a podle nich budeme kontrolovat svůj správný směr v ochotnickém životě. Velký kus pozitivní práce pro kulturní povznesení vesnice pomocí ochotnického divadla ocenil ve svém diskusním příspěvku předseda školské a kulturní komise rady ONV s. Vysloužil a rovněž ve svém závěru inspektor pro kulturu s. Egner.

Je to pro nás dalším povzbuzením k ještě důkladnější a cílevědomější práci. Vážíme si těchto uznání a zároveň i velké přízně a podpory školské a kulturní komise a odboru školství a kultury rady ONV. Posiluje v nás vědomí, že naše práce není přehlížena, ale řazena na úroveň ostatní kulturně politické práce na našich vesnicích.

Důkazem toho, že chceme pracovat ještě lépe, je jednomyslně přijaté usnesení pro sezónu 1961—62:

1. Zvýšit počet vesnických souborů nejméně o 5.
2. Upevňovat ve všech souborech dobrovolnou kázeň.
3. Ve všech okrscích uspořádat dramaturgické semináře.
4. Pravidelně měsíčně vydávat zpravodaj Hlas gottwaldovských ochotníků.
5. Zkvalitnit spolupráci s profesionálními umělci Divadla pracujících.
6. Ve všech souborech termínově rozplánovat na celou sezónu inscenace her, aby mohly být na všechny zajištěny poroty podle zásad soutěže.
7. Vypracovat návrh soutěže divadelních souborů ve všech kategoriích a včas rozeslat soutěžní řády.
8. Řídit se ve všech souborech hlavními úkoly ochotnického divadla, které byly předneseny ve zprávě.
9. Rozmnožit a rozeslat do všech souborů hlavní úkoly ochotnického divadla a usnesení z konference.

Gottwaldovská ochotnická rodina s nadšením opouštěla krásné Luhačovice, místo konání okresní konference, s jediným přáním: nést vysoko prapor ochotnického hnutí a kráčet ruku v ruce po vzoru našeho nezapomenutelného Františka Kubra za dobrým, uměleckým a ideovým divadlem, které by přineslo hodně radostní kultury do všech vesnic i měst našeho okresu.

V. KOCOUREK

BYL JEDNOU JEDEN OCHOTNICKÝ SOUBOR

Vlastně nebyl — je. Jeho posledním vystoupením byla známá opereta Česká polka. Ze existují hodnotnější věci, že je třeba řešit problémy současnosti? To všechno režisér slyšel v poradně LUT Okresního osvětového domu, ale on ví své. Má přece mohutný kompars, samí mladí lidé, až se to všechno oblékne do krojů...

Kroje. Někdo má svůj vlastní, ostatní se vypůjčí. A jak to bude se scénickou výpravou? Ve městě je síce schopný výtvarník, jeho návrhy jsou vždy snadno proveditelné i na malém jevišti, jednoduché, vkusné — nicméně tentokrát se to bude řešit jinak. Koupí se odložené kulisy z plzeňského divadla — co může být lepšího. Je to přece profesionální divadlo.

Jenomže účel, ke kterému sloužily tyto kulisy v Plzni, se pravděpodobně značně lišil od funkce, která jim byla předurčena v České polce. Ke všemu ještě přistoupl problém s kostelem. Poslední dějství se odehrává před kostelem. Ale kostel nebyl. — Kde sežene kostel? — Leč všechno se dá vyřešit. A tak průčelí venkovského kostelíka nakonec představoval pětimetrový rokokový oblouk z předchozí scény — v pařížské taneční škole.

Ze se tím nákladným přestavováním kulis představení protáhlo na dvojnásobnou délku? Co na tom. Alespoň divák pochopí, co dá takové vystoupení práce.

Nešlo by to všechno jednodušeji? Je přece dost divadelních her, které mají co říci našemu dnešnímu životu, které nepotřebují ke svému uskutečnění ani kostelní portály, ani pravé stromy, a které si mladí zahrají raději než operety se stokrát obehraným námětem.

Zbývá ještě dodat, že jde o soubor OB ve Stříbře, režisérem byl s. Pálek. Škoda, že lépe nevyužil těch asi třiceti mladých lidí, kteří se tu poprvé zapojili do ochotnické práce. —OV

Soubor Svazarmu z Topolné uvádí Pfeifferovu hru Dva lékaři. M. Miková v roli paní Holbergové

Nahlédneme-li do seznamů ochotnických souborů okresu Plzeň-jih, mohli bychom snadno dojít k závěru, že s ochotnickým divadlem, alespoň co do počtu souborů, je tu vše v pořádku. Ve značném počtu obcí byl ustanoven ochotnický soubor, zvolen vedoucí, režisér, a začala se hledat vhodná hra. To by bylo v pořádku. Méně v pořádku je již to, co obvykle následuje. Totiž, že po sehrání první hry (a někdy ani tak dlouho nadšením pro divadlo nevydrželo a nedošlo ani k té první premiéře) nastane zlom; soubor již dále nenacvičuje, neschází se, dochází k stagnaci. Zde jsme u jednoho z hlavních nedostatků souborů, se kterými se setkáváme. Je jím nesystematičnost a necitlivědomost práce souborů. Soubory nemají dramaturgické plány, hraje se nárazově, hry se vybírají namátkově a při takovém postupu není divu, že se nám objevují hry, které na naše jeviště už 10—15 let vůbec nepatří. Kdybychom měli vzít ta nejpřísnější a nejnáročnější měřítka na práci ochotnických souborů na našem okrese, obstály by jen dva soubory: blovicový soubor J. K. Tyl při ZK ROH n. p. ZVIL Blovice a soubor J. K. Tyl při n. p. JITONA ve Stodu. Tyto dva soubory by svou systematickou, cílevědomou prací s určitými uměleckými aspiracemi, odpovědně a uváženě voleným repertoárem a příkladným organizačním a kolektivním životem měly být vzorem ostatním souborům našeho okresu. Dva výborné soubory — to je skutečně dost málo. Desítky dalších souborů jaksi žijí na okraji kulturního života obcí. Přitom osvětoví pracovníci při svých návštěvách ochotnických představení v různých obcích našeho okresu mají možnost se přesvědčit, že v řadách ochotníků jsou schopní jedinci, že je dost zájmu a chuti, že jsou i schopnosti a možnosti dalšího růstu. Je však třeba tyto schopnosti a tento zájem podchytil, dát jim směr a využít jich tak, aby se nevybily prvotním nadšením pro sehrání nějaké hry a pak bez dalšího využití a bez větší odevzy vyprchaly a ztratily se. Zde je nemalý úkol pro pracovníky školských a kulturních komisí MNV. Komise by měly sledovat, jak soubory pracují, dávat impulzy k další práci tam, kde vidí, že počáteční nadšení opadá, usměrňovat je tam, kde vidí, že se soubor ubírá jiným směrem než je třeba. Měly by dbát, aby soubory měly dobré vedení, aby jejich vedoucí se dále vzdělávali, aby soubory vybíraly vždy vhodný repertoár, který nám pomáhá řešit současné problémy naší vesnice a případně, bude-li třeba, měly by svým vlivem pomáhat zajistit souborům určitou finanční pomoc. Dobrý ochotnický soubor v obci je opravdu rentabilní investice. Vždyť v řadě obcí našeho okresu je to pouze ochotnický soubor, který kulturně pracuje. V současné době, kdy se zkracováním pracovní doby a postupující mechanizací zamědělství přibývá volného času našich pracujících, mají možnost nalézt právě v ochotnických souborech jedinečnou příležitost kulturně trávit svůj volný čas a přitom rozvíjet své osobní nadání a záliby.

Jinou otázkou je odborné vedení souborů. V celé řadě souborů je podceňována klíčová úloha režiséra při inscenaci divadelní hry. To je velmi nezdravý jev, se kterým je třeba se vypořádat. Skutečností je, že je to především režisér, kdo dělá ochotnické představení, že je úkolem herců, aby na jevišti realizovali jeho záměry a jeho představy, jak má představení vypadat. Velmi srozumitelně to řekl našim ochotníkům na besedě v Přešticích zasloužilý umělec Karel Höger.

Dalším bolavým místem našeho ochotnického divadla je

problém dorostu, problém nové mladé krve v našich souborech. Namítnete možná, že tomu tak není všude. Jistě. Jsou na našem okrese soubory, které tento problém řešily a s úspěchem vyřešily. Najdou se i soubory, v nichž dokonce jsou mladí ve většině. Tyto soubory však se vyskytují na našem okrese jen zřídka. Převážná většina souborů zápolí s nedostatkem mladých. Kde hledat východisko z této situace? Ze zkušeností víme, že zájem o divadlo mezi mladými je, jde jen o to vhodně tento zájem podchytil. Dát možnost mladým adeptům hereckého umění „otrvat se“ v drobných epizodkách a až získají určité zkušenosti, postupně jim svěřovat náročnější a obtížnější úlohy. Mnozí jistě nevydrží, odpadnou. Těch však, kteří mají hlubší zájem, kteří chtějí na jevišti něco

ZAMYŠLENÍ NAD ZÁVĚREM OCHOTNICKÉ SEZÓNY

dokázat, zůstane dost. Jeden příklad: Stodský soubor stál před rokem před podobným problémem. Na konci minulého roku sehráli ve Stodu Maryšu, ve které dali možnost uplatnění celé řadě mladých. Obstáli. V nedávné inscenaci Husarů již několik z těchto mladých s úspěchem zvládlo své náročné úkoly. Skončili jsme naše okresní kolo STM. Viděli jsme celou řadu představení dětských souborů a přesvědčili jsme se, že i zde, u těch nejmenších, je třeba hledat pozdější pokračovatele dnešních ochotníků. Například ve vítězném souboru ZDŠ v Blovicích jsme viděli několik nadějných výkonů velmi mladých herců, které jistě po určité době bude možno získat pro vážnou práci v ochotnickém divadle. Nejinak je tomu i v Žinkovech, Roupově a jinde.

Při osvětových domech pracují poradní sbory. Zvláště poradní sbor v Blovicích má dobré vedení a obětavé a nadšené pracovníky, kteří mají bohaté zkušenosti z mnoha let působení v ochotnickém divadle. Na jedné z posledních schůzí poradního sboru v Blovicích se jeho členové zavázali, že každý převezme dohled na činnost souborů v určitém obvodu v okolí svého bydliště. Budou mít nad těmito soubory jakýsi „patronát“, budou jim metodicky pomáhat, budou docházet na jejich zkoušky, pomáhat jim při výběru repertoáru apod. Tito soudruzi jsou velkou pomocí profesionálních pracovníků osvětových domů.

Letošní soutěž ochotnických souborů byla organizována poprvé v podmínkách nového rozsáhlého okresu. To způsobilo, že v její organizaci to ještě občas povážlivě zaskřípalo. Nebyl dostatek porotců. Pro příští rok bude nutno začít s přípravou soutěže dříve, mnohem dříve než tomu bylo v této sezóně. Bude třeba včas dát směrnice souborům, včas zajistit složení porot apod. Při systematické práci všech pracovníků na tomto úseku, jak metodiků osvětových domů, tak i dobrovolných pracovníků poradních sborů a hlavně při jejich co nejúspěšnější spolupráci jistě dosáhneme daleko lepších výsledků.

Letošní soutěž ochotnických souborů byla zaměřena tematicky především k 40. výročí založení KSČ. Mnohé soubory přistupovaly pod tímto zorným úhlem k výběru repertoáru

L. Dujíček v roli Burkmanna z Pfeifferových Dvou lékařů — záběr z téže hry

ZAMYŠLENÍ NAD ZÁVĚREM OCHOTNICKÉ SEZÓNY

skutečně odpovědně. V několika případech si však zřejmě vedoucí souborů neuvědomili závažnost tohoto výročí a podle toho vypadal i výběr repertoáru. Přímo odstrašujícím příkladem zde byla inscenace hry Čechy krásné, Čechy mé..., kterou uvedl jinak schopný a početný soubor v Žákavě. Škoda úsilí, které Žákavští na tuto hru vynaložili. Po zhlédnutí celé řady představení můžeme si nyní už učinit úsudek o současných možnostech a kvalitách našich souborů. Máme na okrese nesporně velmi dobré soubory. Kromě souborů ve Stodě a v Blovicích, o kterých jsem se již zmínil, je třeba uvést soubor ve Štáhlavech, který má velmi dobré vedení a který svou inscenací Dalskabátů napověděl, že po delší přestávce se opět brzy vypracuje mezi nejlepší. Sympaticky působí i pravidelná a celoroční činnost souboru v Kotovicích a Záluží, i když jejich úroveň zatím nepřekročila průměr. Uvádím jen několik souborů z těch, které na našem okrese působí. U většiny těchto souborů je to právě již zmíněná nesystematičnost a necitlivost, která jim zabraňuje v dosažení lepších výsledků.

Závěrem bych chtěl poukázat ještě na jednu skutečnost, kterou považuji za velmi nezdravou. Soubor nastuduje hru, jeho členové obětují nácivku mnoho volného času, pohodlí, přímo žijí připravovanou premiérou, a pak dojde ke 2—3 představením, zpravidla v jejich obci — a dost. Domnívám se, že je to velká škoda a že je přitom značně nevhodné, když soudruzi v souborech nevyužívají možnosti sehrát hru, jejíž nastudování jim dalo tolik práce, v některé z okolních, třeba i vzdálenějších obcí, kde by o ni byl zájem. Doporučoval bych vedoucím souborů, aby této možnosti více využívali a byli v častějším styku s pracovníky osvětových domů, kteří mají větší přehled o celém okrese a kteří by mohli doporučit soubor v té nebo oné obci. V neposlední řadě by to jistě přispělo i k vzrušení zájmu v obci o ochotnické divadlo a pomáhalo by to souborům nejen finančně, ale i v uměleckém růstu, neboť se stoupajícím počtem repríz vzrůstá i jistota herců.

Nakonec ještě jedna poznámka spíše organizační. Vedoucí souborů nebo jimi pověřeni pracovníci, nezapomínejte na včasná hlášení představení odboru školství a kultury rady ONV. Hlaste všechna představení, nejen soutěžní (u těch to považujeme za samozřejmé), a hlaste je včas. Umožněte tím pracovníkům osvětových domů i poradnímu sboru, aby se dostavili na vaše představení a pomohli vám v další práci. Byli bychom vám vděční, kdybyste nám do osvětového domu třeba jen stručně oznámili, kdy se představení koná. A rovněž tak nám včas hlaste všechny změny v datu, hodině konání apod. Velmi rádi se na vaše představení přijedeme podívat. Neradi bychom však jezdili zbytečně!

MIROSLAV ŠMOLÍK,
metodik ODO Plzeň-jih

...ABYCHOM JE ODSTRAŇOVALI

Hradec nad Svitavou je malá vesnička. Ještě do předloňského roku se zde hrálo na scéně v kulturním domě. Tu však funkcionáři MNV na jedné schůzi rozhodli, že se v kulturním domě vybuduje širokoúhlé kino. Že by o tom soubor nevěděl? Věděl. Ale ti „budovatelé“ jim vždycky ukazovali místnost, kde prý bude šatna, kde úschovna pro kulisy... Širokoúhlé kino se podařilo vybudovat. Tam, kde byly šatny, se postavily záchody, takže vchod na jeviště byl zablokovan. Soubor se však nedal. Hodně se diskutovalo, hledal se viník, okresní noviny kritizovaly. Kolektiv mladých lidí uvažoval, jak upravit jeviště, kde bylo pouze plátno pro širokoúhlé kino. Přišli na mnoho nápadů. Připravili dřevěnou konstrukci pro jeviště, našli za jevištěm kousek místa pro šatny. Převlíkají se za horizontem a namaskovaní přicházejí z domova. Ale hrají! Od začátku roku připravili dvě dobré estrády a hru K. Kubánka Hledá se hrđina, připravují Rezáčové Janu.

Máme soubory, které mají k dispozici krásné kulturní domy — a nehrají pro malicherné spory. Pak máme ještě soubory, které ochotníci za velmi těžkých podmínek. Dějištěm jejich snah je někdy začouzená hospoda, jeviště, postavené na kozách, ale hraje se se zápallem a s upřímnou snahou dávat lidem poučení i zábavu. Soubor OB v Hradci nad Svitavou, vedený soudruhem Emilem Lachmanem, patří k těm druhým. Dal si do štítu heslo: Překážky jsou na to, abychom je odstraňovali.

Josef Holec

Kavalírová (A. Kašparová) a Stach (K. Hampl) z holické inscenace Pavlíčkova Labyrintu srdce

HOLICE. V posledních letech se u místních ochotníků, kteří svou činností navazují na velmi bohatou tradici, projevovala jistá stagnace. Posledním úspěchem bylo vítězství souboru Místního hospodářství na oblastní přehlídce v Ronově nad D. v roce 1958. Pak činnost tohoto souboru ustala a pomalu se rozvíjel jiný holický soubor — RK Botana. Mladému a snaživému souboru se podařilo letos získat II. místo na festivalu ve Svítkově s hrou O. Daňka Steelfordův objev. — Úspěch povzbudil holické ochotníky k tomu, že se ještě s větším úsilím pustili do Pavlíčkovy hry Labyrint srdce. Pomáhali jim profesionální umělci, V. Ptáček z scénografů Landy. Inscenace zvítězila na IV. Langrově divadelním Bohdanči i v okresní soutěži městských ochotnických souborů. Z kritik této inscenace jsme si opsali: „Holici v Labyrintu nezablouhli. Vedli nás jím bezpečně a potěšili naše srdce.“

SOKOLOV. Na počátku července se sešli zástupci ochotnických souborů okresu, aby zhodnotili na závěr sezóny svou práci a pohovořili o dalším rozmachu ochotnického divadelnictví na okrese. Při té příležitosti byli vyznamenáni nejaktivnější ochotníci diplomem okresního poradního sboru. Nejlepší mládežnické soubory dostaly diplomy za účast a umístění v STM. Režisér Divadla V. Nezvala v Karlových Varech soudruh Zéda, jehož obětavou práci instruktora a porotce ochotníci dobře znají, promluvil o práci herce na roli, o plánech na příští sezónu hovořil člen OPSd s. Bářta z Kraslic. V diskusi bylo mnoho připomínek k práci porot (zvláště krajské), ale i k činnosti závodních klubů. Tak například byl kritizován postoj závodního klubu k mladé agitační skupině z dolu Dukla v Habartově.

J. Makrot

HRANICE. Se zájmem byla očekávána inscenace hry Alexeje Arbuzova Irkutská historie,

kteřou ke 40. výročí založení KSČ a na ukončení divadelní sezóny uvedl soubor ZK ROH Sigma v Hranicích. Již proto, že je to hra o mladých lidech a pro mladé a že bude mít jistě velký ohlas především u hranické mládeže. A také ze zvědavosti, jak se s touto hrou, tak bohatou životní pravdivostí a hloubkou lidského citu a neobyčejně náročnou i pro velmi vyspělé soubory, vypořádá divadelní soubor Sigmy, který je v soutěžení skupině A. Režisér a výtvarník Zdeněk Langer prokázal na celém představení, že výtvarná stránka přesáhla kvality režijní. Velmi zdařilé a funkční použítí nově zhotovené točny, atmosféra prostředí, náznamová scéna, velmi pěkná práce se světlem — i když některé scény zasloužily výraznějšího nasvícení — prokázaly značné schopnosti režiséra-výtvarníka. Režisér dovedl po celou dobu představení udržet diváka v napětí vyrovnanou hrou všech postav i rychlým střídáním jednotlivých obrazů a scén. Scény prologu, před obchodem, většina scén s Chórem i Serđukem byly velmi zdařilé a působivé. Slabinou celého představení byl kompars. Zvláště svatební scéna byla nejslabším místem představení, bez vzruchu, přesvědčivosti. Rušivě působily i nahrávky hlasů na magnetofon. Naproti tomu klavírní hudba (Ilona Kratochvílová) patřila ke kladům představení. Některé škrty rolí nebyly vhodné voleny a ochudily diváka o lepší pochopení prostředí i dokreslení charakterů postav. Nejvyrovnanější výkon podala Věra Šromová v roli Chóru, i když jsme nesouhlasili s jejím fyzickým jednáním v některých scénách, a Jaroslav Šimeček v roli Serđuka. Trojici nositelů děje Valja-Viktor-Serđej v podání Jany Rychlíkové, Karla Zavadila a Josefa Kříže scházelo k úplnému dokreslení a vývoji postav daleko více prožitku a přesvědčivosti, než jsme viděli. Až na výjimky nemohli jsme být spokojeni ani s jevištní řečí, která byla rov-

Z ochotnického života

něž jedním z hlavních nedostatků. I když se vcelku soubor vyrovnal se ctí s náročnou inscenací, přece jen některé scény byly nad jeho síly. Škoda, že tato hra našla tak malou odezvu u hranické mládeže. V městě se zdravotnickou školou, vyšší lesnickou, dvanáctiletkou, cementářskou a jinými odbornými školami překvapuje naprostá neúčasť mládeže při většině představení.

C. Bláha

PADESÁT LET DIVADELNÍ ČINOSTI oslavil v červenci Ruda Srdečný, režisér a člen divadelního souboru „Jirásek“ závodního klubu Český nábytek v Týništi n. O. Je to už pěkná řádka roků, věnovaná kulturní práci nejen v místním souboru, ale i jiných místech okresu Rychnov nad Kněžnou. Vždyť ani už několik roků přes sedmdesátku není pro Rudu Srdečného překážkou, aby stále nenavštěvoval divadelní představení v celém okolí, ať už jako člen poroty anebo jen z vlastní lásky k divadlu. Režisér, maskér, herec, rádce a pomocník, to všechno je náplní jeho tylovského nadšení, pro které má mnoho přátel ve venkovských souborech, kterým stále zůstává věren. A proto za všechny ochotníky, kteří ho znají, přejeme mu ještě hodně hezkých chvil v divadle i hudebně, bez nichž si ho snad neumíme již ani představit. A těm, kteří ho neznají, ať alespoň obrázek ukáže hned obě jeho radosti v „Našich furiantech“. Tož, hodně zdraví, aby po režii hry Strakonický dudák, kterou nyní nacvičuje, mohl pokračovat v mnoha jiných a své krásné jubileum ještě o hodně roků zvýšil.

L. Švarc

NOVÝ BOR. Skončila přehlídka vítězů soutěže divadelních ochotnických souborů českolipského okresu, která byla uspořádána ONV v rámci oslav 40. výročí založení KSČ v divadle v Novém Boru. Této soutěže se zúčastnilo velké množství souborů (například: z oblasti Nového Boru třináct, tj. 82 %), které bojovaly ve dvou kategoriích: vesnické soubory a městské soubory. Divadelní soubor ZK Severočeských sklárů ve Svoru u Cvikova reprezentoval okres v krajské soutěži vesnických souborů, kde se hrou A. Salynského Krutá maska umístil na čestném třetím místě, na

přehlídce v Novém Boru pak zastupoval vesnické divadelní soubory divadelní kroužek OB Stráž pod Ralskem. Nastudoval hru Oldřicha Daňka Pohled do očí. Hra byla scénicky dobře provedená za použití projekce, herecky měla některé slabiny, ovšem velká houževnatost a poctivost v práci dává členům předpoklady v jejich dalším růstu. Další soubory, které prošly sítím soutěžních představení před porotou, byly reprezentanty kategorie městských souborů. Divadelní kroužek ZK ROH CKD Zandov si vybral pro okresní soutěž hru Milana Jariše Serif se vrací. Měl jsem možnost vidět generální zkoušku, která byla současně soutěžním představením, a mohu říci, že se při této přehlídce zlepšili zejména v prokreslení jednotlivých charakterově odlišných postav. Tento divadelní kroužek má již svou tradici zejména na estrádním poli a je schopen nadále pokračovat ve vzestupné tendenci. Hra Jar. Tumlíře Slepé dívky se pokouší na problému nevidomých děvčat a jejich návratu zpět do života bojovat proti náboženství. Režisér divadelního souboru Klubu pracujících města Cvikova s. Tumpach provedl šťastně některé změny a doplňky v textu hry, takže získala spád a rytmus, a tak celkový dojem na přehlídce byl velmi dobrý. Divadelní kroužek je dobře konsolidován a je schopen klást si větší a náročnější úkoly. Velmi příjemným překvapením byl Kynclův Voják v provedení ZK Lustry Kamenický Šenov, kde hru nastudovali za režie s. Košťála. Jednotlivé postavy byly dobře sladěny a vyváženy, a lze si jen přát, aby soubor pokračoval ve svých tradičně solidních výkonech i v inscenacích dalších dramát. Kroužek pracuje již 15 let, prodělal mnoho převratů a změn, ale své zdravé jádro si zachoval — a to je to hlavní. Tvůrčí skupina DRÁK při ZK Borské sklo za citlivé režie s. dr. Moudrého inscenovala hru Petra Karvaše Zmrtvýchvstání dědečka Kolomana. Nebyli jsme ani tentokrát zklamáni — přehlídkové představení bylo rovněž lepší než premiéra. Zejména postava Remenára vyzněla velmi pěkně, byla ucelená a charakterově propracovaná do detailu bez veškeré křečovitosti. Tím ovšem nelze znevažovat pěkné výkony ostatních herců, kteří odvedli svižné představení. A nyní několik slov o organizaci. Nad každým představením převzaly záštitu podniky a závody v Novém Boru (Lustry n. p., Stavokombinát, Novoborské strojírný n. p., Borské sklo n. p., VPUS n. p.). Před zahájením každého představení po slavnostní znělce jejich zástupci společně se členy poradního

sboru pro divadlo při OD v Novém Boru provedli uvítání souboru a pohovořili krátce o jeho dosavadní historii. Na závěr celé přehlídky za přítomnosti zástupců OV KSČ, ONV a ROH byly všechny kroužky, které se soutěže zúčastnily, odměněny diplomy, účastníci okresní přehlídky pak navíc vkusnými plakety a darem ONV — 1000 Kčs na nákup nezbytných divadelních rekvizit a potřeb pro každý kroužek.

Inž. Zd. Mareš

ZABĚHLICE. Člen souboru „Malé divadlo“ v Praze 10 Václav Vávra vzpomínal v těchto týdnech 40 let činnosti na ochotnické scéně. Za tuto dobu účinkoval ve 215 úlohách a režíroval 75 her. Všichni, kteří známe ochotnickou práci, dovedeme si představit, co pile a času divadlu věnoval. Divadlo, to není jen vystoupení na jevišti, ale to je spousta jiné drobné práce a té se náš milý soudruh věnuje tak, jako málokdo jiný v souboru. Je upřímným přáním nás všech, aby s. Vávra ještě mnoho let v plném zdraví mezi námi působil. Tiskneme mu ruku za všechnu práci v našem dramatickém souboru, která byla kladným členkem v kulturním rozvoji našeho předměstí.

O. Matěcha

SEDLČANY. V letošním roce se hráli svazáci ZTS v Sedlčanech s velkým úspěchem dramatizací Čapkovy povídky Princezna solimánská, kterou hráli pod názvem Konec sultánství. Soutěžili s ní v STM, hráli ji na přehlídce nejlepších divadelních souborů sedlčanské oblasti a rozjeli se s ní i do sousední ZTS v Březnici. Filosofská historie, další inscenace, se Sedlčanským povedla. Dokázalo to téměř 1100 diváků svým nadšeným potleskem a dokázalo to i vyhodnocení oblastního poradního sboru pro divadlo, který zařadil mladé divadelníky mezi tři nejlepší soubory oblasti. V nejbližších dnech rozjedou se žáci na svá nová pracoviště. Věříme, že to, co se ve škole naučili, pomůže zemědělcům v jejich obci úspěšněji plnit ekonomické úkoly.

A věříme také, že tak, jak bohatě prováděli zájmovou činnost hlavně v souborech lidové umělecké tvořivosti, budou jí věnovat svůj volný čas i na své vesnici, ku prospěchu jejich obyvatele.

Z. Vlček

Svazáci zemědělské technické školy v Sedlčanech uvedli dramatizaci Filosofské historie

VEVERSKÁ BITÝŠKA. Jsou místa, kde se divadelním ochotníkům daří, a jsou také taková, kde obecenstvo zůstává svým hercům z ochotnických souborů hodně dlužno. Tak je tomu také ve Veverské Bitýšce u Brna, kde účinkuje sice dobrý ochotnický soubor, avšak obecenstva bývá na představení málo. Bylo tomu tak i na posledním představení divadelní hry K. Stanislava Dům na rozcestí. Nelze říci, že by se herci svých úloh dobře nezhostili. Hráli pěkně a podařilo se jim dobré divadlo. Co však říci na to, že občané z Veverské Bitýšky projevili o jejich hru malý zájem? Nezaplňli ani celé hlediště. Zde je třeba říci jedno: k dobré divadelní práci nestačí jen divadlo hrát. Ale je nutná všestranná spolupráce se složkami, s MNV, s JZD. Zdá se, že zde divadelníci z Veverské Bitýšky něco zanedbali, protože za pomoci organizací by se zájem o divadlo v místě jistě zvýšil. A to neplatí jen o Veverské Bitýšce, nýbrž o mnoha našich ochotnických souborech, kde se spolupráce se složkami a NV dosud zanedbává.

- Z K -

RÁJEC. Jedním z nejagilnějších ochotnických souborů v Jihomoravském kraji je soubor divadelních ochotníků v Rájci-Jestřebi nad Svitavou. Má již starou tradici, protože v roce 1962 oslavil 90. výročí své činnosti. Když soubor začínal, měl pouze několik členů. Nyní čítá 50 členů a má dva režiséry.

Ráječtí ochotníci již získali zvučné jméno na celém okrese Blansko. V uplynulém období se hráli Holkové Královnu prsten, Stanislavovu veselohru Návštěva nepřichází a Drdovy Dalskabáty. Jejich hry měly pěkný úspěch. Některé byly předvedeny třináctkrát, devětkrát na zájezdech, tři představení se hráli ve prospěch slabších JZD. Svou divadelní činnost zaměřili Ráječtí většinou k pomoci při socializaci vesnice. Co pomáhá Rájeckým k jejich úspěchům? Uvědomili si, že divadelní práce vyžaduje přesný dramaturgický plán, pilnou zkouškovou činnost a naždění pro hru. Tak se jim podařilo vyhrát na okresní přehlídce v Blansku. Rozhodli se také vyslat své členy do prvních kursů Lidové školy umění. Kromě toho se školí a pracují v okresním poradním sboru pro divadlo v Blansku. Ve dnech 29. a 30. července se hráli dramati- zaci Jiráskova díla Na dvoře vévodském v přírodním divadle zámečského parku v Rájci. Oslavy devadesátého výročí budou v Rájci důstojné. Ráječtí se na ně již připravují. Kromě několika her vlastních uspořádají také přehlídku divadelních souborů. Co nejvíce upevňuje dobrou činnost rájeckých ochotníků? Je to těsná spolupráce s místním JZD, jež patří mezi přední na okrese. Hodně členů pracuje aktivně v JZD, radí se s družstevníky o výběru her a představení jsou vlastně určena v převážné většině družstevníky, kteří obvykle naplní divadelní sál do posledního místa. Práce rájeckých ochotníků je proto velmi záslužná a je jisté, že mají před sebou slibnou budoucnost. - Z K -

Ve hře samotné nejde v podstatě jen o vraždu krásné ženy a o odhalení jejího vraha. Divák má tu možnost nahlédnout do způsobu amerického života, kde hybnou pákou veškerého dění, myšlení i citových vztahů dvou lidí jsou peníze, pro které je možné i chladnokrevně a promyšleně vraždit. Autor ukazuje na silný a nesmyslný konkurenční boj mezi vládnoucími kapitalisty a na jejich zoufalé a marné úsilí odolat za každou cenu jim hrozícímu nebezpečí — komunismu. Hra odhaluje i prohnilost a nemorálnost amerického soudnictví, kde s klidným svědomím zaměňují právo za nespravedlnost a ostudné jednání za vlastenectví. Českořebovští ochotníci se hráli tento kriminální příběh na ukončení sezóny 1960/61 a hra měla u obecnstva velký úspěch. D. B.

ČESKÁ TREBOVÁ. Na tom, když děti nacvičí některou divadelní hru, jistě není nic neobvyklého. Praxe je známá: pečlivé nacvičení a představení spolužákům. Zcela obráceně to udělali na českořebovské devítileté střední škole: tady nacvičili divadlo rodiče! — Členové Sdružení rodičů a přátel školy se rozhodli připravit dětem hru J. Smutného Kouzelný koberec. Nu a že nacvičovali poctivě, o tom konečně nejlépe svědčí úspěch u vlastních dětí. Však také nešlo o ochotnické nováčky. Hlavní úlohy obsadili členové divadelního souboru českořebovských železničářů Klíma, Hampl, Siller, Sedláček, Haupt a další. Také režisér Oldřich Bittl má za sebou již nejednu úspěšnou režii. Sblížil se kolektiv rodičů, děti viděli — dobře herecké výkony, prostě rodičovské divadlo svůj účel splnilo.

O DIVADLE V DRUŽSTEVNÍM KLUBU. Spisovatel, akademický malíř, architekt, divadelní režisér, ředitel hudební školy, osvětový pracovník — to bylo „složen“ kulturní úderky, která navštívila Lanškroun, Vysoké Mýto, Lichkov a Tisovou na okrese Ústí nad Orlicí. A nejvíce dotazů na čtyřech besedách patřilo právě ochotnickému divadlu. Ovšem nejen ochotnickému. Režisér pardubického divadla Míla Veverka odpovídal na otázky modernosti divadla, klasických her, repertoáru pro vesnické soubory, divadelní techniky. Především v obou menších obcích, v Tisové a Lichkově, byl o besedu značný zájem. Do tisovského družstevního klubu přišlo besedovat přes stovku občanů; překvapila především účast mládeže.

I. W.

TEPLICE N. MET. Dramatický kroužek OB uvedl v červenci divadelní hru Skály, kterou podle stejnojmenného románu A. Jiráska napsal dr. Jiří Mašek. Inscenace byla provedena na nádvoří zámku, známého také pod jménem Bišofštejn. Je to dějiště událostí z dob pobělohorské bitvy, kdy se stal zámek útočištěm rodině Kři- neckých a dr. Voborskému.

NOVÉ KNÍŽKY

KNÍŽNICE
PRO OCHOTNÍKY

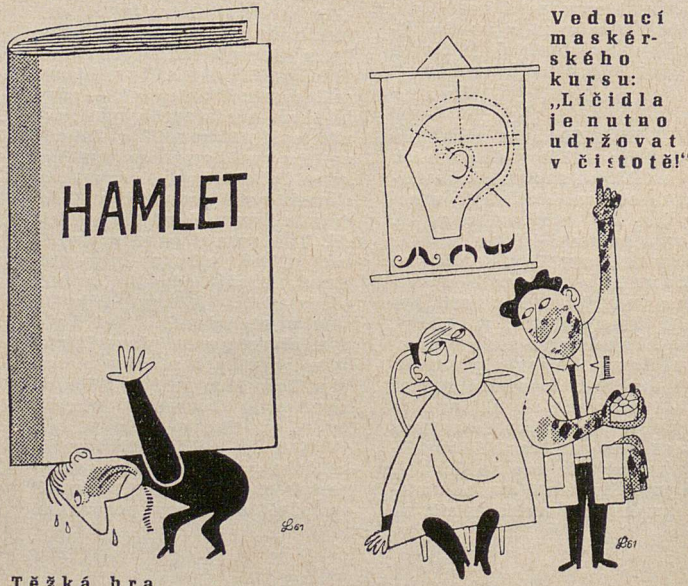
Všichni máme zájem na tom, aby se naše divadlo dostalo co nejrychleji na takovou úroveň, jakou společnost potřebuje. Významnou měrou k tomu může přispět i divadlo ochotnické. Rozhodně však ne pouze tím, že kvantitativně zvýší počet svých představení, ale především kvalitativně zlepší jejich úroveň. K tomu je však zapotřebí i co neširšího divadelního vzdělání všech ochotníků. K zvyšování ideové a umělecké úrovně jejich práce v souborech napomáhá i divadelní literatura, vydávaná v nakladatelství Orbis.

Jednou z edic, zaměřenou na speciální problematiku jejich práce, je *Knížnice ochotnického divadla*. Vycházejí v ní takové knížky, které svou tematikou postupně zasahují do všech oblastí teorie i praxe divadelní práce a pomáhají ochotníkům řešit hlavně ty problémy, s nimiž se nejčastěji střetávají. Dosud vyšly tři svazky: *O divadlo života*, publikace o historii našeho dělnického divadla, v níž autor, nositel Řádu práce Fr. Kubr, uplatňuje především zřetel praktického využití pro naše dnešní ochotnické divadelnictví, ukazuje našim souborům na příkladech z minulosti, v čem tkví jejich dnešní společenské poslání, *Knížka o Tylovi* dr. Jana Kopeckého, laureáta st. ceny, psaná především pro příklad dnešku i pro hlubší poznání demokratických tradic našeho divadla, na něž musí navazovat i naše současné ochotnické hnutí, a *Zkušenosti z ochotnické praxe*, v níž se Jiří Beneš zamýšlí nad základními etickými otázkami ochotnických souborů a problémy jejich vnitřního života. V dohledné době vyjde sborník statí čtyř významných vedoucích pracovníků sovětského ochotnického divadla — *Režisér a soubor*. Autoři zde osvětlují ce-

lou řadu závažných problémů, s nimiž se ve své praxi potýkají i naši ochotnickí divadelníci. Jejich výklad není zbytečným teoretizováním, neboť k obecným metodickým závěrům docházejí na základě praktických příkladů. Při výkladu o režijní tvorbě vycházejí důsledně z aplikace systému Stanislavského na podmínky, v nichž pracují ochotnické soubory. — S jevištní řečí v našich ochotnických souborech to také není ještě zdaleka v pořádku. Často se na jevišti setkáváme s případy ledabylé horovové řeči. Výrazné, krásné, plně srozumitelné mluvě není stále věnována dostatečná péče, ačkoli tvoří tak závažnou složku divadelního představení. Haladova publikace *Technika jevištní řeči* proto vede soubory učebnicovou formou a řadou příkladů a cvičení k tomu, jak si osvojit umění výrazné jevištní řeči. Kromě základních poznatků podává v ní autor také návod a texty k dechovým a hlasovým cvičením. — Již leta je také voláno po příručce, která by ve stručném výkladu a s názornými kresbami shrnovala všechno, co potřebují ke své práci výtvarníci ochotnických souborů na malých jevištích. Takové základy jim poskytne publikace *Jevištní výtvarník*. Autor, Jindřich Dušek, uložil do ní dlouholeté zkušenosti ze svého styku s ochotnickými výtvarníky, pro které také řídil dálkové školení při Ústředním domě lidové tvořivosti. Další, již druhou publikací Jiřího Beneše, vycházející v Knížnici ochotnického divadla, je *Studio mladých*, zabývající se neaktuálnějšími problémy mládežnického divadla. Je psána beletristickou formou deníkových záznamů vedoucího souboru, který v jednom malém městě založil mládežnický divadelní kolektiv. Čtenář pak sleduje jeho práci s tímto kolektivem při studiu několika her různých žánrů od prvních zkoušek až do premiéry. Jde o případ smyšlený, vycházející však z bohatých zkušeností autora v řadě podobných mladých kolektivů. J. Beránek

Českořebovští ochotníci uvedli hru Hanse Lucka Kauce

Těžká hra

Paní Kalařová (Šnoknausová) a Marie (K. Třemová) z inscenace souboru ZK Stalinovy závody Litvínov

A. Bukovská v titulní roli Paní Kalařové. Inscenace souboru K. Čapka OD Třešť

M. Gyarfás, Andělský ďábel. V. Baur a L. Marhulová v rolích Satana a Kitty z inscenace brněnského souboru Lubomír

Remarquovo Poslední dějství uvedla na jindřichohradeckém festivalu OB Hejnice

Z estrádního programu OD Rakovník Raketový let

VASSA ŽELEZNOVÁ

Slavná hra Maxima Gorkého je neustále živou součástí repertoáru našich nejvyspělejších ochotnických kolektivů. Na snímcích M. Rybára záběry z inscenace, kterou ke 40. výročí Komunistické strany Československa nastudoval známý slovenský soubor ČK ROH Makyta Púchov. V titulní roli M. Záleská, na portrétech J. Belovič (Melníkov) a Š. Marinič (Krotkij)

